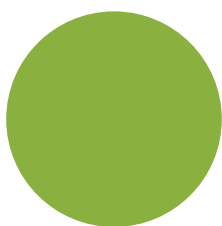

KRAJOWY RYNEK SŁODU DO PRODUKCJI PIWA

RAPORT PREZESA UOKIK

UOKiK 2025

RAPORT PREZESA UOKiK

SPIS TREŚCI

Wstęp	4
Część I. Informacje wstępne	5
Metodyka i przedmiot badania	5
Technologia produkcji sładów	11
Krajowy rynek zbóż	14
Rynek sładu	18
Wyzwania na rynku zbóż i sładów	22
Otoczenie instytucjonalne, w tym podstawy prawne funkcjonowania rynku sładów	27
Część II. Wyniki badania kwestionariuszowego	29
Pozyskiwanie asortymentu sładowego i zbożowego przez badane browary	29
Relacje ankietowanych browarów z dostawcami asortymentu sładowego i zbożowego	36
Struktura umów browarów według wartości dostaw asortymentu sładowego i zbożowego	45
Ceny asortymentu sładowego i zbożowego pozyskanego przez badane browary	46
Produkcja i handel asortymentem sładowym dla browarów	48
Charakterystyka badanych dostawców asortymentu sładowego do browarów	48
Skala i źródła pozyskania zbóż niesładowanych do produkcji sładów	49
Relacje ankietowanych sładowni z dostawcami zbóż	51
Umowy nabycia zbóż przez sładownie	51
Ceny surowców do produkcji asortymentu sładowego	54
Konkurencja i koncentracja na rynku sładów w Polsce	55
Sprawozdania finansowe badanych producentów sładów	63
Ocena konkurencji na rynku surowców do produkcji piwa przez badane browary	72
Ocena konkurencji na rynku przez badanych producentów sładów	75
Antykonkurencyjne i nieuczciwe praktyki widziane przez producentów sładów	78
Podsumowanie	78
Rekomendacje	83

Spis treści

Wstęp.....	4
Część I. Informacje wstępne.....	5
Metodyka i przedmiot badania	5
Technologia produkcji słodów	11
Krajowy rynek zbóż	14
Rynek siodu	18
Wyzwania na rynku zbóż i siodów.....	22
Otoczenie instytucjonalne, w tym podstawy prawne funkcjonowania rynku siodów	27
Część II. Wyniki badania kwestionariuszowego	29
Pozyskiwanie asortymentu siodowego i zbożowego przez badane browary	29
Relacje ankietowanych browarów z dostawcami asortymentu siodowego i zbożowego.....	36
Struktura umów browarów według wartości dostaw asortymentu siodowego i zbożowego	45
Ceny asortymentu siodowego i zbożowego pozyskanego przez badane browary	46
Produkcja i handel asortymentem siodowym dla browarów	47
Charakterystyka badanych dostawców asortymentu siodowego do browarów	48
Skala i źródła pozyskania zbóż niesiodowanych do produkcji siodów.....	49
Relacje ankietowanych siodowni z dostawcami zbóż.....	50
Umowy nabycia zbóż przez siodownie	51
Ceny surowców do produkcji asortymentu siodowego	54
Konkurencja i koncentracja na rynku siodów w Polsce	55
Sprawozdania finansowe badanych producentów siodów	63
Ocena konkurencji na rynku surowców do produkcji piwa przez badane browary	71
Ocena konkurencji na rynku przez badanych producentów siodów	74
Antykonkurencyjne i nieuczciwe praktyki widziane przez producentów siodów.....	77
Podsumowanie	77
Rekomendacje.....	82

Wstęp

Badanie krajowego rynku piwa oraz rolno-spożywczych produktów (surowców) wykorzystywanych do jego wytwarzania, w tym określenie jego struktury i stopnia koncentracji, zostało przeprowadzone przez UOKiK w ramach postępowania wyjaśniającego DAR-1.401.1.2023.RLL. Badaniem objęto lata 2019-2022. w zależności od dostępnych danych zobrazowano również rok 2023. Niemniej, dla uwidocznienia trendów, uwzględniono także wcześniejsze lata, szczególnie od 2005 roku, jako pierwszego pełnego roku członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Celem badania było zebranie informacji o funkcjonowaniu krajowego rynku piwa oraz surowców przeznaczonych do jego produkcji, zwłaszcza relacji między producentami rolnymi a browarami – podmiotami prowadzącymi działalność w zakresie wytwarzania i oferowania piwa.

W oparciu o analizę źródeł wtórnych, zdecydowano o przeprowadzeniu badania w dwóch etapach.

W pierwszym – zbadane zostały wybrane największe, według tych źródeł, browary w Polsce. Podmiotom tym zadano głównie pytania otwarte, dotyczące charakterystyki prowadzonej przez nie działalności oraz oceny funkcjonowania rynku, a także pytania o podstawowe dane liczbowe o potencjale wytwórczym, jego wykorzystaniu oraz o bazę adresów dostawców i ilości dostarczanych surowców, jak również wzory umów.

W drugim etapie ankietowano w podobny sposób producentów, przetwórców i pośredników asortymentu chmielowego i słodowego, czyli

głównych dostawców surowców dla browarów. w toku badania UOKiK uzyskał informacje, że surowcem do produkcji piwa było również nieprzetworzone, surowe ziarno zbóż (niesłodowane – niepoddane słodowaniu). Stąd elementem niniejszego opracowania jest asortyment słodowy i – jako dopełnienie – ziarno zbóż niesłodowane¹. Wyniki badania w zakresie rynku piwa i chmielu przedstawiono w osobnym raporcie opublikowanym w 2024 roku.

Część I. Informacje wstępne

Metodyka i przedmiot badania

Wynikiem postępowania wyjaśniającego DAR-1.401.1.2023.RLL w sprawie badania krajowego rynku piwa oraz rolno-spożywczych produktów (surowców) wykorzystywanych do jego wytwarzania, w tym określenia jego struktury i stopnia koncentracji są dwa raporty: pierwszy, dotyczący rynku piwa i chmielu (raport i opublikowany w 2024 roku) oraz drugi na temat rynku słodu (niniejszy raport II).

Ogólnym celem badania było zebranie informacji o funkcjonowaniu konkurencji na krajowych rynkach piwa oraz surowców przeznaczonych do jego produkcji. Cele szczegółowe obejmowały rozpoznanie kwestii:

1. technologiczno-logistycznych: procesu produkcji piwa i pozyskiwania jego składników, w tym głównie asortymentu zbożowego (nieprzetworzone ziarna surowe, niesłodowane), słodowego i chmielowego; kanałów dystrybucji piwa;

---

¹ Przy czym koncentrujemy się na gatunkach powszechnie uprawianych w Polsce, czyli np. nie uwzględniamy ryżu.

-
2. rynkowych: skali i kierunków zmian w podaży, popycie i cenach oraz głównych czynników determinujących te zmiany; struktury i stopnia koncentracji rynku rolno-spożywczych produktów (surowców) do wytwarzania piwa oraz samego piwa;
  3. podmiotowych: charakterystyki poszczególnych podmiotów biorących udział w rynku – producentów, przetwórców i pośredników w handlu surowcami do produkcji piwa; producentów i dystrybutorów piwa oraz instytucji organizujących rynek;
  4. relacji między kontrahentami: m.in. mechanizmów ustalania cen, terminów płatności oraz kar umownych w ramach zakupu rolno-spożywczych produktów (surowców) do wytwarzania piwa, przede wszystkim słodu i chmielu.

Szczególną uwagę poświęcono relacjom producentów rolnych: w niniejszym raporcie – plantatorów zbóż z producentami słodów i ich ekstraktów oraz piwa, a w osobnym raporcie z tego badania – plantatorów chmielu z jego przetwórcami i wytwórcami piwa (browarami) i ich grupami kapitałowymi.

Zakres przedmiotowy badania

Piwo jest napojem alkoholowym znanym ludzkości od kilkunastu tysięcy lat². Generalnie otrzymuje się go w piwowarstwie (browarnictwie)³

---

² Porównaj: <https://www.carlsbergpolska.pl/jasne-strony-piwa/ciekawie-o-piwie/>, <https://histmag.org/Naj-dawniejsze-dzieje-piwa-21642>, <https://www.tapintoyourbeer.com/13000-years-beer-history>.

³ Piwowarstwo (browarnictwo) choć wytwarza napoje zawierające alkohol nie jest klasyfikowane *stricte* jako część przemysłu spirytusowego.

w wyniku fermentacji roztworu (brzezki) przygotowanego z czterech składników: wody, słodu, chmielu oraz drożdży.

W polskim piwowarstwie dobrowolnie stosowana jest definicja piwa wypracowana przez największe organizacje producentów piwa: ZPPP Browary Polskie i Stowarzyszenie Regionalnych Browarów Polskich, a oparta o wcześniejszą Polską Normę PN-A-79098:1995. Szacuje się, że ponad 90% piw uwarzonych w Polsce spełnia wymogi tej definicji: piwo jest napojem otrzymywanym w wyniku fermentacji alkoholowej brzezki piwnej. Brzeczkę produkuje się ze słodu browarnego oraz wody z dodatkiem asortymentu chmielowego. Do piwa mogą być dodane składniki będące żywnością, dozwolone substancje dodatkowe oraz pomagające w przetwarzaniu. Łączna ilość surowców niesłodowanych nie może zastąpić więcej niż 45% słodu we wsadzie surowcowym⁴.

W taryfie celnej piwo otrzymywane ze słodu widnieje pod pozycją 2203. Obejmuje ona również koncentrat piwa powstały przez zatężanie w próżni piwa o niskiej zawartości alkoholu (ale o dużej zawartości ekstraktu⁵ słodowego) do pomiędzy 1/5 a 1/6 jego pierwotnej objętości.

W ramach taryfy celnej, w grupie 2202, pod pozycją 2202 91 zostały zakwalifikowane tzw. piwa bezalkoholowe. Składają się one co prawda z piwa otrzymanego ze słodu, ale ich zawartość alkoholu została zmniejszona do 0,5% objętości lub jeszcze mniejszej. w grupie 2202 widnieją też inne napoje określane niekiedy jako piwo, mimo że nie zawierają

⁴ <https://www.browary-polskie.pl/definicja-piwa/>.

⁵ Wyciąg, zagęszczony preparat z wyciągu, esencja – może być w formie płynnej lub sproszkowanej.

alkoholu (otrzymane z wody i karmelizowanego cukru). Pod kolejną pozycją 2206 jest jeszcze jedna grupa produktów potocznie nazywanych piwem – piwo imbirowe i piwo ziołowe. Są to jednak napoje przygotowane z wody, cukru, fermentowane z użyciem drożdży. Napoje nazywane potocznie piwami, które jednak nie są *stricte* piwami otrzymywanymi ze słodu w wyniku przyrządzania klasycznej, fermentowanej brzezki, nie zostały uwzględnione w niniejszym raporcie.

Niniejszym badaniem objęto piwo otrzymywane ze słodu – alkoholowe i bezalkoholowe, w taryfie celnej określone pod pozycjami 2203 i 2202.

Badanie pośrednio dotyczyło składników piwa: zbóż, słodu i chmielu. Bliższe informacje na temat piwa i chmielu przedstawiono w osobnym raporcie. w niniejszym uwaga koncentruje się na asortymencie słodowym (słody i ekstrakty słodowe) i zbożowym. z surowych, nieprzetworzonych ziaren zbóż (niesłodowanych) pozyskuje się bowiem słody, ponadto niektóre browary obok słodów do produkcji piwa mogły wykorzystywać również surowe zboża niesłodowane, także produkty przetwórstwa zbożowego w formie na przykład kaszek, mączek czy grysów. z kolei z części słodów uzyskiwano ekstrakty słodowe.

W ramach Wspólnej Polityki Rolnej (WPR), zgodnie z rozporządzeniem 1308/2013, sektor zbóż obejmuje ziarno niesłodowane (niepoddane słodowaniu) i sód⁶. Natomiast w taryfie celnej zboża są wyszczególnione

---

⁶ Załącznik I do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady

w dziale 10, sód pod pozycją 1107, w dziale 11 obejmującym produkty przemysłu młynarskiego czy skrobię⁷, a ekstrakty słodowe w ramach kodu 1901 – i taką delimitację przyjęto w niniejszym badaniu.

W celu pełniejszego zobrazowania rynku, odróżnienia producentów rolnych od *stricte* przetwórców, osobno uwzględniono asortyment zbożowy, obejmujący niesłodowane ziarno zbóż (czyli bez sódów) i osobno asortyment słodowy (sody i ich ekstrakty). Część producentów rolnych – plantatorów mogła oczywiście prowadzić działalność w zakresie skupu, przetwarzania czy przechowywania zbóż, ale byli oni wtedy ujmowani jako rolnicy. Przyjęto założenie, że produkcja i przetwórstwo sódów (na ekstrakty słodowe) wymaga większych nakładów niż proste suszenie czy przechowywanie ziarna, i jest domeną raczej przetwórców, a nie producentów rolnych.

Zakres podmiotowy badania

Wśród browarów – podmiotów zajmujących się wytwarzaniem piwa – wyróżnia się typowe browary stacjonarne, na co dzień prowadzące działalność w zakresie produkcji na większą skalę. Są również tzw. browary restauracyjne, minibrowary, które łączą cechy niewielkiego rzemieślniczego zakładu piwowarskiego z lokalem gastronomicznym. Trzecią

(EWG)

nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007. Przy czym sól obejmuje szereg zróżnicowanych produktów pod względem surowcowym czy jakościowym: sól pszeniczny, jęczmienny, żytni, pilzneński, monachijski, jasny, ciemny etc. Porównaj: <https://kompendiumpiwa.pl/slody/>.

⁷ Nomenklatura scalona 2023 (CN 2023) <https://klasyfikacje.gofin.pl/cn2023>.

formą produkcji piwa jest kontraktowanie, czyli wynajmowanie, zlecenie warzenia browarom⁸.

Niniejszym badaniem zostały objęte browary o większej skali produkcji. Nie było wśród nich tzw. minibrowarów.

Przebieg badania

W oparciu o analizę źródeł wtórnych, zdecydowano o przeprowadzeniu badania w dwóch etapach. w pierwszym – zbadane zostały wybrane największe, według tych źródeł, browary w Polsce. Podmiotom tym zadano głównie pytania otwarte, dotyczące charakterystyki prowadzonej przez nie działalności oraz oceny funkcjonowania rynku, a także pytania o podstawowe dane liczbowe o potencjale wytwórczym, jego wykorzystaniu oraz o bazę adresów dostawców i ilości dostarczanych surowców, jak również wzory umów.

Na podstawie udzielonych odpowiedzi przez browary/grupy kapitałowe objęte pierwszym etapem badania ankietowego, w ramach drugiego etapu badania kolejne kwestionariusze zaadresowano do prowadzących działalność w Polsce wytypowanych jedenastu⁹ podmiotów, które oferowały asortyment słodowy, celem otrzymania informacji w zakresie

---

⁸ w toku badania UOKiK uzyskano informację, że jeden z podmiotów *stricte* nie warzył, nie wytwarzał piwa, a jedynie zlecał jego produkcję innym browarom i oferował jako swoje. Był więc *de facto* rozlewnią, hurtownią piwa, a nie browarem w ścisłym tego słowa znaczeniu.

⁹ Oprócz wskazanych przez browary 10 dostawców, dodatkowy kwestionariusz skierowano do producenta ekstraktów słodowych. Powodem tego działania była chęć pozyskania pełniejszego obrazu rynku asortymentu słodowego w Polsce.

pozyskiwania i przetwarzania tej grupy rolno-spożywczych produktów (surowców) do produkcji piwa.

Badaniem objęto lata 2019-2022. w zależności od dostępnych danych zobrazowano również rok 2023. Niemniej, w celu usystematyzowania dostępnych informacji i dla uwidocznienia trendów, uwzględniono także wcześniejsze lata, szczególnie obejmujące okres tzw. transformacji ustrojowej i członkostwa Polski w Unii Europejskiej z uwagi na względnie jednolite i porównywalne uwarunkowania prawne i ekonomiczne oraz szerszy wachlarz dostępnych danych.

Technologia produkcji słodów

Asortyment słodowy (słody i ich ekstrakty) jest wykorzystywany w przemyśle cukierniczym/piekarniczym/ciastkarskim czy gorzelniczym. Jest podstawowym składnikiem w produkcji piwa, przy czym w tym przypadku dominują słody, a nie ich ekstrakty. w browarnictwie słody są najważniejszym po wodzie składnikiem piwa uwzględniając zastosowane ilości. Zawierają one cukry, które drożdże dodane na dalszym etapie przerabiają na alkohol.

Słodem są skiełkowane i wysuszone ziarna zbóż¹⁰. Słodowanie (kiełkowanie) polega na namaczaniu oczyszczonego ziarna przez kilka dni. Uruchamia to wstępne etapy ich kiełkowania i wytworzenie enzymów (które w dalszym procesie rozkładają skrobię zawartą w ziarnach na cukry).

¹⁰ Porównaj np.: <https://www.forbake.pl/produkty1/s%C5%82ody-kwasy>.

W odpowiednim momencie ziarno poddawane jest suszeniu i schładzaniu – hamuje to w nich procesy życiowe. Następnie ziarna pozbawiane są kiełków i dalej podsuszane – jest to proces dojrzewania, czy inaczej sezonowania słodu. w ten sposób uzyskiwane są słody suszarniane.

W zależności od pożądanego efektu, konkretnego finalnego produktu, pozyskiwane są różne rodzaje słodu z różnych zbóż (głównie jęczmienia, ale też pszenicy, żyta, owsa czy kukurydzy), o specyficznych parametrach jakościowych (smakowych czy kolorystycznych) dla konkretnego odbiorcy. Można je na przykład poddać wędzeniu. z tego powodu sład właściwie stanowi grupę produktów – sładów, bardzo zróżnicowanych pod względem aromatycznym, smakowym, czy kolorystycznym. Generalnie słody dzielimy na jęczmienne, pszeniczne i żytnie czy owsiane. Słody mogą być suszarniane (czyli w podstawowej formie osuszonej) czy palone. Słody można też skategoryzować jako podstawowe, bazowe – wymagające zacierania¹¹ (np. pilzneński, pale ale, monachijski, wiedeński, pszeniczny, żytni), i specjalne – niekoniecznie wymagające zacierania (karmelowe, palone, czekoladowe, ale już np. słody wędzone czy orkiszowe wymagają zacierania)¹². Słody specjalne są jednak tylko raczej dodatkiem w procesie produkcji piwa, a najważniejsze są słody suszarniane jęczmienne.

---

¹¹ Zacieranie polega na rozłożeniu przez enzymy skrobi zawartej w sładzie, do cukrów prostych, które mogą być wykorzystane przez drożdże do produkcji alkoholu. w tym celu sład miesza się z wodą i utrzymuje w określonej temperaturze przez dany czas. w efekcie powstaje zacier. Porównaj np.: <https://pl.wikipedia.org/wiki/S%C5%82odowanie>, https://browamator.pl/file/81044/_pdf.

¹² Porównaj: <https://www.blog.homebrewing.pl/slod-podstawowe-informacje/>.

Słody mogą być oferowane w postaci ziaren, ale też grysu, czy mąki¹³.

Dalsza kategoryzacja sładów jest już raczej umowna, bowiem różne słodownie mogą różnie nazywać podobny sład. Słody można pogrupować według poszczególnych kolorów: barw i odcieni, na przykład słody jęczmienne i pszeniczne typu jasnego, słody jęczmienne typu pilzneńskiego, wiedeńskiego, czy monachijskiego – każdy może być odmiennej barwy.

Proces słodowania przeprowadzany jest w słodowniach. Najlepiej do tego celu nadają się piwnice, podziemia – pomieszczenia o ograniczonej podatności na czynniki zewnętrzne: zmiany temperatur czy wilgotności. Mogą one być częścią browarów (i w przeszłości często tak bywało) lub odrębnymi, niezależnymi od nich zakładami, specjalizującymi się w pozyskiwaniu surowców, ich sortowaniu, przetwarzaniu i sprzedaży oferty: asortymentu słodowego, ale też niesłodowanego (w postaci ziarna nieprzetworzonego) – jest to obecnie najczęstsza forma ich funkcjonowania.

Ze sładów pozyskiwane są ekstrakty słodowe (w formie płynnej czy sproszkowanej¹⁴). Mogą one zastąpić sład na przykład w procesie wytwarzania brzożki, poprawić smak czy barwę piwa.

¹³ Porównaj np.: <https://www.forbake.pl/produkty/s%C5%82ody-kwasy>.

¹⁴ Ekstrakt słodowy to główny składnik skondensowanej brzożki piwnej produkowany ze sładów. Wytwarza się go ze skielkowanych ziaren zbóż po ich wysuszeniu i zmieleniu. Może mieć postać gęstego syropu lub proszku – jest to surowiec o takim samym przeznaczeniu i cechach jak syrop, lecz w postaci sypkiej i o wydłużonej trwałości. Porównaj np.: <https://www.przepisy.pl/blog/co-to-jest-ekstrakt-sladowy-jak-zrobic>.

Sytuacja na rynku zbóż fundamentalnie wpływa na rynek słodu. z tego powodu, ale również z faktu, że część browarów wykorzystywała też surowe zboża niesłodowane do produkcji piwa, tytułem wstępu, postanowiono w niniejszym raporcie nakreślić sytuację na rynku zbóż w Polsce, a następnie dopiero na rynku asortymentu słodowego.

Krajowy rynek zbóż

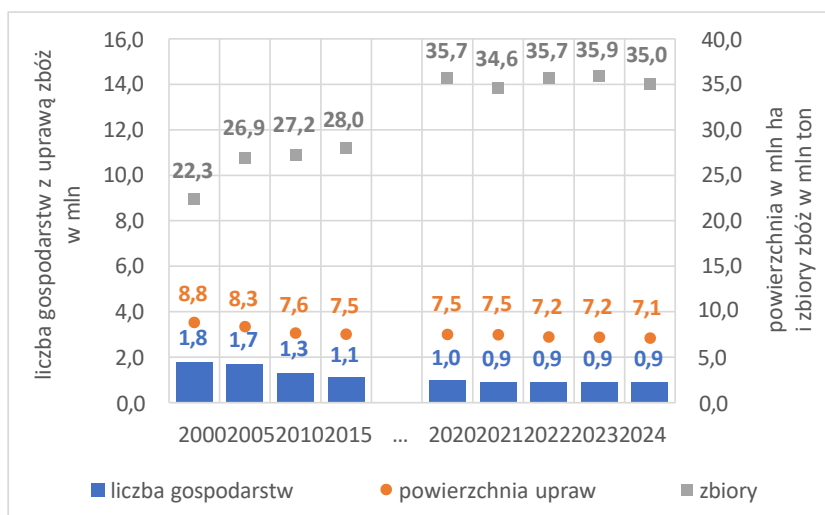
W Polsce w okresie członkostwa w Unii Europejskiej następowało zmniejszanie liczby gospodarstw rolniczych. Dotyczyło to również plantatorów zbóż. w 2024 roku w kraju było około 0,9 mln gospodarstw rolnych z zasiewami tych roślin¹⁵, podczas gdy na przykład w 2010 roku było ich 1,3 mln. Jednak areał upraw zbóż w 2024 roku wyniósł 7,1 mln ha wobec 7,6 mln ha czternaście lat wcześniej – likwidowano czy przejmowano mniejsze, słabsze gospodarstwa, a rozwijały się gospodarstwa większe. Niemniej, w 2024 roku w Polsce statystyczne gospodarstwo ze zbożami posiadało tylko niecałe 8 ha – co prawda 59% więcej niż na przykład w 2000 roku, ale wciąż było to mało w porównaniu do konkurencji z Europy. Wobec sprzyjających uwarunkowań pogodowych i poprawy agrotechniki, zbiory zbóż w 2024 roku były bardzo dobre i wyniosły 35 mln ton, 21% więcej od średniej z lat 2000-2023 i podobnie jak przeciętnie tylko w latach 2020-2023. Wybrane informacje o sytuacji na krajowym rynku zbóż przedstawia wykres 1.

---

¹⁵ Szacunek UOKiK na podstawie GUS: Wynikowy szacunek głównych ziemiopłodów rolnych i ogrodnich w 2024 r., Produkcja upraw rolnych i ogrodnich w 2023 r., Bank Danych Lokalnych, Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2023, PSR 2020, Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r. i wydania wcześniejsze.

Wykres 1. Liczba gospodarstw z uprawą zbóż (w mln) oraz powierzchnia (w mln ha) i zbiory (w mln ton) zbóż w Polsce w wybranych latach spośród 2000-2024*

* Liczba gospodarstw rolnych w latach 2021-2024 – szacunek UOKiK na podstawie informacji GUS.
Źródło: opracowanie UOKiK na podstawie GUS: Wynikowy szacunek głównych ziemiopłodów rolnych i ogrodniczych w 2024 roku, Produkcja upraw rolnych i ogrodniczych w 2023 roku, Bank Danych Lokalnych, Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2023, PSR 2020, Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 roku i wydania wcześniejsze.

Pod względem ilościowym krajowi producenci zbóż w latach 2011-2023 zapewniali bezpieczeństwo żywnościowe: zbiory przekraczały zużycie, a przywóz/import ziarna kształtował się na relatywnie niskim poziomie raczej uzupełniając okresowe niedobory (pod względem ilościowym czy jakościowym) niż będąc kluczowym źródłem zaopatrzenia. w tym okresie, poza rokiem 2011, Polska była eksporterem netto zbóż, tj. więcej ich sprzedawała, niż sprowadzała z zagranicy. w poprzednich latach zdarzało się, że krajowe zużycie było większe od zbiorów, a import przewyższał eksport.

Zboża są grupą roślin w Polsce powszechnie uprawianą zasadniczo na terenie całego kraju, przy czym w różnej skali w zależności od regionalnych uwarunkowań glebowych czy klimatycznych, kształtujących opłacalność produkcji danego gatunku: pszenicy, kukurydzy, pszenżyta, żyta czy jęczmienia, owsa, ale też gryki, prosa, czy innych¹⁶.

W produkcji piwa kluczowym ziarnem jest jęczmień browarny (browarniany). To głównie z niego wytwarzane są słody, choć można je pozyskać również na przykład z pszenicy. Wynika to z faktu, że w produkcji sładów ważna jest zawartość ziarna: względnie wysoka skrobi i niska białka¹⁷, ale także efekt końcowy, jaki chcemy uzyskać w piwie. A jęczmień jest w zasadzie ziarnem o najbardziej stałym i pożądanym składzie chemicznym¹⁸. Ale roślina ta przegrywa rywalizację o stanowisko z bardziej wymagającą pszenicą. Istnieją co prawda odmiany, które w różnym stopniu radzą sobie z niekorzystnymi uwarunkowaniami, a pomimo słabiej rozwiniętego systemu korzeniowego, jęczmień generalnie dobrze radzi sobie z niedoborem wody ze względu na niższy wskaźnik transpiracji¹⁹.

---

¹⁶ Np. sorgo, amarantus. Wymienione według wielkości areалу w 2023 r.

¹⁷ Zbyt duża zawartość białka powoduje obniżenie efektywności słodowania i zacierania sładów, czy wytrącanie się osadów, lepkość brzezki, powstawanie zmętnienia w piwie. Stąd białko nie jest pożądane w produkcji słodu. Sama zawartość białka w ziarnie jest uwarunkowana genetycznie, ale w pewnym zakresie może być obniżana np. poprzez stosowanie mniejszych dawek nawożenia azotem. Porównaj: Bros D., Gołębiowski D., Myszka K.: Wstępne badania ziarna wybranych rodów hodowlanych pszenicy jako surowca do słodowania, Żywność. Nauka. Technologia. Jakość. 2014, 3 (94): https://wydawnictwo.ptz.org/wp-content/uploads/2015/02/12_Boros.pdf.

¹⁸ <https://www.modr.mazowsze.pl/doradztwo-pdr/technologie-produkcji/produkcja-zwierzeca/200-prze-gląd-biochemiczny-zboz-w-zywieniu-zwierzat>. Jęczmień generalnie jest też doskonałą paszą dla świń, ale też dla drobiu, bydła, owiec i koni, z uwagi np. na mniejszą zawartość substancji antyżywniowych. Porównaj: Agrotechnika w kształtowaniu plonu i jakości ziarna jęczmienia jarego na cele pastewne i spożywcze, K. Noworolnik, Studia i raporty IUNG-PIB, Zeszyt 41(15) 2014, https://iung.pl/sir/zeszyt41_2.pdf.

¹⁹ Parowanie wody przez części nadziemne roślin. Porównaj: Agrotechnika w kształtowaniu plonu i jakości ziarna jęczmienia jarego na cele pastewne i spożywcze, K. Noworolnik, Studia i raporty IUNG-PIB, Zeszyt 41(15) 2014, https://iung.pl/sir/zeszyt41_2.pdf.

i dużą siłą ssącą korzeni²⁰, niemniej uzyskanie pożądaných przez słodownie czy browary odpowiednich parametrów jakościowych ziarna może być trudnym przedsięwzięciem i wiązać się ze zwiększonymi kosztami.

W 2020 roku w Polsce było prawie 190 tys. gospodarstw uprawiających jęczmień ogółem (jary i ozimy, browarniany i paszowy), czyli niespełna 20% spośród wszystkich gospodarstw ze zbożami. Dla porównania, plantatorów pszenicy było 479 tys., co stanowiło prawie 50% wszystkich plantatorów zbóż. w 2005 roku gospodarstw z zasiewami jęczmienia było 492 tys., ponad dwukrotnie więcej niż w 2020 roku – stanowiły one ówczesnie 29% ogółu gospodarstw ze zbożami. z kolei w 2002 roku było prawie 657 tys. gospodarstw z produkcją jęczmienia²¹.

Krajowy areal jęczmienia ogółem, przy okresowych wahanich, wykazywał trend spadkowy: z 1,1 mln ha w 2000 roku do 0,7 mln ha w 2024 roku (różnica 37%)²², natomiast jego zbiory nie odnotowały tak dużej zmiany: w 2024 wyniosły 3,0 mln ton wobec 3,3 mln ton przeciętnie w latach 2000-2023 (różnica 9%)²³.

²⁰ Porównaj np.: Wpływ czynników agrotechnicznych i siedliskowych na plonowanie i jakość ziarna jęczmienia w warunkach zmieniającego się klimatu, D. Leszczyńska, P. Kostiw, Studia i raporty IUNG-PIB, Zeszyt 57 (11) 2018, https://iung.pl/sir/zeszyt57_3.pdf, Wpływ warunków glebowych na plony ziarna odmian jęczmienia ozimego, K. Noworolnik, D. Leszczyńska, Polish Journal of Agronomy 30 2017, IUNG-PIB, https://iung.pl/PJA/wydane/30/PJA30dolinterneustr33_38.pdf.

²¹ Porównaj: Powszechny Spis Rolny 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r., Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2005 r., Systematyka i charakterystyka gospodarstw rolnych 2002, GUS.

²² Przy czym np. w 1980 r. uprawy jęczmienia zajmowały 1,3 mln ha. Porównaj: Rocznik statystyczny 1995 GUS.

²³ Choć np. w odniesieniu do bardzo udanego roku 2012 było to 28% mniej. Dla porównania, zbiory jęczmienia na przełomie lat 80 i 90 ubiegłego wieku, z uwagi na większy areal, wynosiły nawet 4,2 mln ton. Porównaj: Rocznik statystyczny 1995 GUS.

Podobnie jak w przypadku zbóż ogółem, przywóz/import jęczmienia do Polski kształtował się na relatywnie niskim poziomie uzupełniając krajowe jego zbiory – o 3-8% w zależności od roku 2005-2023. Jednocześnie z Polski wywożono/eksportowano do 16% rodzimej produkcji tego ziarna.

Rynek słodów

Organizacja zrzeszająca niektórych producentów słodów Euromalt²⁴ wskazuje, że Polska w 2022 roku posiadała 425 tys. ton zdolności produkcyjnych słodów, co stanowiło 4% potencjału tego asortymentu w Unii Europejskiej. w zestawieniu zdecydowanie przodowali Niemcy, Anglicy²⁵, Francuzi i Belgowie. Od 2016 roku w największym stopniu możliwości swoje w tym zakresie zwiększyła Holandia i Belgia.

Słodownie prowadzą działalność w zakresie pozyskania słodów ze zbóż. w ramach polskiego rejestru REGON GUS, produkcja słodów została sklasyfikowana wg PKD 2007 pod kodem 11.06.Z. Dane w tym zakresie nie są jednak miarodajne. Rejestr REGON nie przesądza, czy dany podmiot faktycznie prowadził wskazaną działalność. Bazuje on bowiem na zgłoszeniach dokonywanych przez same podmioty i dotyczy *de facto* deklaracji prowadzenia danej działalności. Produkcja słodów mogła być zatem zwyczajnie jedynie wykazana wśród szeregu różnych innych przedsięwzięć. Słodownia jest inwestycją kosztowną, długookresową i mało prawdopodobne, by ich liczba mogła zmieniać się z roku na rok w takim zakresie, jak to obrazują dane: GUS na przykład w 2024 roku wykazał 14

---

²⁴ <https://www.euromalt.be/>.

²⁵ W. Brytania ujęta w ramach UE, choć od 1 lutego 2020 r. nie należy do tego ugrupowania.

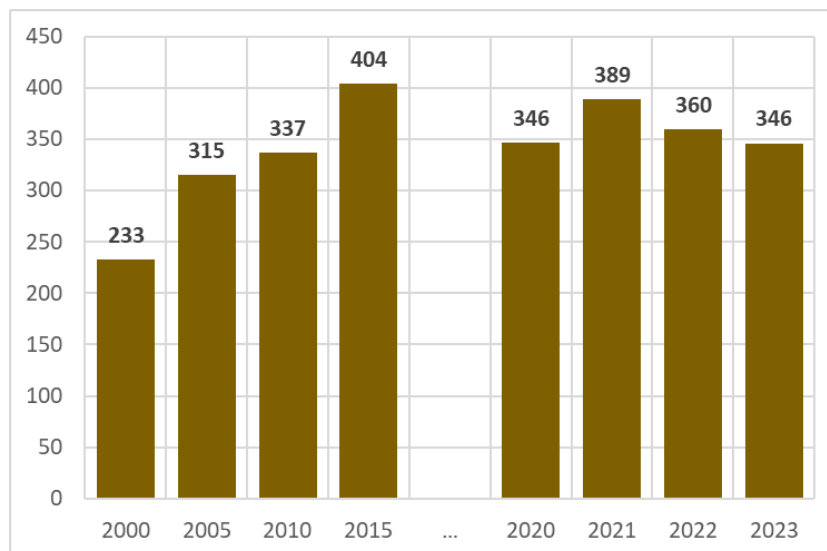
słodowni, w 2023 – 11, a w 2022 – 8. Takie zmiany w liczbie podmiotów budzą wątpliwości. Generalny jednak wniosek płynący z oficjalnej statystyki jest taki, że słodowni w Polsce jest mało (na tle szeregu innych działalności) i dominują te o liczbie do 49 osób pracujących.

Krajowa produkcja słodów charakteryzowała się długookresowym trendem wzrostowym. w 2017 roku wytworzono rekordowo dużo, prawie 440 tys. ton tego asortymentu, prawie dwukrotnie więcej niż na przykład w 2000 roku. w 2023 roku produkcja osiągnęła już jednak tylko 346 tys. ton – 4% mniej niż w roku poprzednim i 21% mniej niż w 2017 roku. Mniejsza skala produkcji słodów wynika z dużej konkurencji podmiotów z zagranicy. Produkcję słodów z wybranych lat obrazuje wykres 2. GUS nie raportuje przy tym informacji o skali produkcji (ilości czy wartości) ekstraktów słodowych²⁶.

---

²⁶ GUS do 1999 r. przedstawiał wartości dla produkcji łącznie słodów i ekstraktów słodowych.

Wykres 2. Produkcja słodów w Polsce w wybranych latach spośród 2000-2023, w tys. ton

Źródło: opracowanie UOKiK na podstawie GUS: Produkcja ważniejszych wyrobów przemysłowych w 2023 roku, Rocznik statystyczny przemysłu 2023 i wydania wcześniejsze.

Pomimo zmniejszenia wielkości produkcji słodów w ostatnich latach, wartość sprzedaży tego asortymentu w Polsce w 2023 roku osiągnęła rekordowo wysoki poziom ponad 1 mld PLN.

W zależności od roku, wywóz/eksport słodów z Polski stanowił do 36% wielkości ich krajowej produkcji. Natomiast przywóz/import tego asortymentu zwiększał krajową podaż²⁷ nawet dwukrotnie. w latach 2005-2023 saldo ilościowe w handlu słodami było niezmiennie ujemne – więcej ich sprowadzono niż sprzedano do innych krajów. Podobnie kształtowało się saldo w handlu ekstraktami słodowymi, przy czym w tym przypadku w roku 2020, 2022 i 2023 było ono dodatnie – więcej ekstraktów wysłano

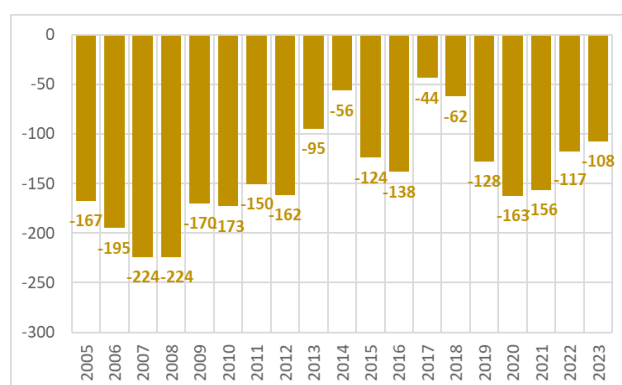
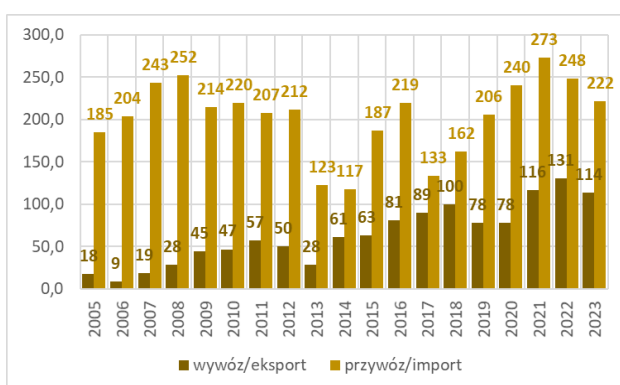
²⁷ Rozumianej jako wynik krajowej produkcji pomniejszonej o wywóz/eksport.

za granicę niż ich sprowadzono. Zostało to zobrazowane na wykresach 3 i 4.

Wykres 3. Handel zagraniczny Polski słodami w latach 2005-2023, w tys. ton

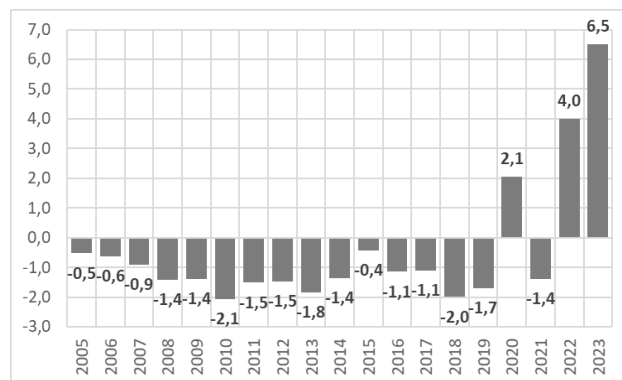
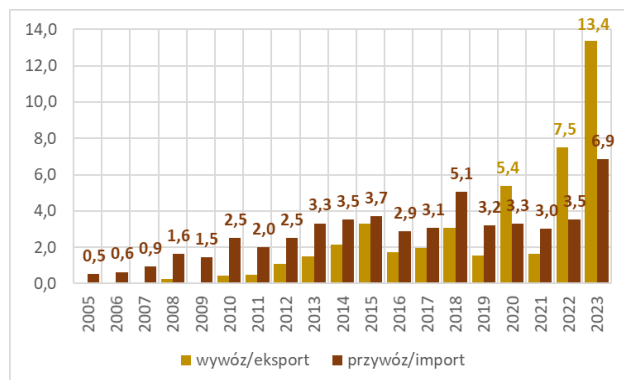
a) wywóz/eksport i przywóz/import b) saldo w handlu

Źródło: opracowanie UOKiK na podstawie GUS: Dziedziny Bazy Wiedzy <https://dbw.stat.gov.pl/baza-danych>.

Wykres 4. Handel zagraniczny Polski ekstraktami słodowymi w latach 2005-2023, w tys. ton

a) wywóz/eksport i przywóz/import b) saldo w handlu

Źródło: opracowanie UOKiK na podstawie GUS: Dziedziny Bazy Wiedzy <https://dbw.stat.gov.pl/baza-danych>.

Wyzwania na rynku zbóż i słodów

Na problemy z malejącym zainteresowaniem uprawą jęczmienia wśród polskich plantatorów, niewystarczającą skalą produkcji słodów w Polsce i związane z tym zagrożenia zwracano uwagę już na przykład w 1999 roku – ćwierć wieku temu²⁸. Krajowa produkcja nie jest wystarczająca, by zaspokoić ilościowe i jakościowe zapotrzebowanie na słody w Polsce – więcej ich sprowadzamy niż sprzedajemy za granicę. Możliwości zwiększenia produkcji słodów są ograniczone dostępnością zbóż odpowiedniej ilości i jakości, w tym głównie jęczmienia browarnianego – ziarno to, jak już wcześniej zaznaczyliśmy, przegrywa konkurencję z innymi zbożami.

Wielkość i jakość produkcji jęczmienia browarnego – i generalnie zbóż czy innych upraw – jest silnie uwarunkowana czynnikami naturalnymi:

- abiotycznymi, obejmującymi przebieg pogody (temperaturę, siłę i kierunek wiatru, wielkość nasłonecznienia i opadów atmosferycznych) czy fizyko-chemiczny stan (jakość) gleby rzutuujący m.in. na dostępność wody (niedobór czy nadmiar),
- biotycznymi, obejmującymi występowanie szkodników, chorób, chwastów, ale też biologiczny stan (jakość) gleby (zasobność w mikroorganizmy).

Uprawy są zatem wystawione na złożone działanie szeregu czynników potencjalnie stresotwórczych, negatywnie oddziałujących na ich wzrost

---

²⁸ Interpelacja nr 3023 posła Józefa Pilarczyka z dnia 23 grudnia 1999 r. do ministra rolnictwa i rozwoju wsi w sprawie sytuacji na rynku siodu i jęczmienia browarnego <https://orka2.sejm.gov.pl/IZ3.nsf/main/5625C85D>.

i rozwój. Jęczmień wymaga odpowiedniego stanowiska (siedliska), zabiegów agrotechnicznych, czy doświadczenia plantatora. Gorsza jakość zbiorów skutkuje niższymi ofertami cenowymi – jak za ziarno paszowe²⁹.

Uprawa jęczmienia doświadcza generalnie podobnych problemów jak cały sektor rolno-spożywczy. Wynika to ze ścisłego powiązania z czynnikami naturalnymi, ale też z celów, jakie są im stawiane. Wyzwaniem są zmieniające się uwarunkowania klimatyczne, ograniczone zasoby (w tym wody pitnej i ziemi uprawnej) i ich podatność na degradację (obniżenie jakości), również rosnące koszty działalności (na skutek np. wzrostu cen energii czy stawianych kolejnych wymagań). Występuje zatem permanentna presja związana z ryzykiem osiągnięcia zbyt małej wielkości i jakości płodów rolnych. Do tego dochodzą inne czynniki, które mogą zwiększać koszty produkcji surowców i ich przetwórstwa. Rodzi to też oczekiwania rolników i przetwórców co do wzrostu cen płodów rolnych i produktów żywnościowych.

Pomimo dużego ryzyka produkcyjnego, skala zainteresowania ubezpieczeniem upraw zbóż jest w Polsce generalnie nieduża. Przykładowo, w 2023 roku polisy obejmowały około 36% krajowego areału tych roślin³⁰.

W dyskusjach przewija się szereg idei, pomysłów, których realizacja ma przyczynić się do sprostania przez sektor rolno-spożywczy zagrożeniom,

²⁹ Źródło: <https://www.agropolska.pl/aktualnosci/polska/slodowni-coraz-mniej-a-jeczmienia-browarnego-i-tak-brakuje.3649.html>.

³⁰ Porównaj: Rocznik statystyczny rolnictwa 2024 GUS i wydania wcześniejsze.

wyzwaniom i zapewnić przy tym realizację fundamentalnego celu, jakim jest bezpieczeństwo żywnościowe (ilościowe czy jakościowe).

Według niektórych obserwatorów rynku, kluczem do osiągnięcia sukcesu w skali i jakości osiąganych wyników może być rolnictwo precyzyjne³¹: kompleksowe podejście do uprawy roślin³², z wykorzystaniem zaawansowanych rozwiązań, w tym technologii, celem ograniczenia strat i kosztów (również środowiskowych), a docelowo – do optymalizacji wydajności produkcji. Wpisuje się to zatem w ideę gospodarki obiegu zamkniętego i może okazać się przydatne w wymagającej uprawie jęczmienia browarnego.

Wdrażanie gospodarki obiegu zamkniętego³³ obejmuje zmniejszenie zużycia surowców, poszanowanie i dywersyfikację źródeł energii. Ma to przyczynić się do ograniczenia kosztów, przełożyć się na poprawę konkurencyjności na rynku – również rolniczym i przetwórstwa spożywczego – poprzez większą efektywność, ograniczenie skali generowanych odpadów i kosztów działalności – w wymiarze finansowym, ale też społecznym i środowiskowym.

---

³¹ Porównaj np.: <https://www.ksowplus.pl/rolnictwo-i-produkcja-rolna/rolnictwo-precyzyjne>, <https://wpolu.pl/porada/144-rolnictwo-precyzyjne---jak-technologie-zmienia-wspolczesne-rolnictwo>, <http://karnet.up.wroc.pl/~zimny/systemy.html>, <https://www.cenyrolnicze.pl/wiadomosci/technika-rolnicza/29420-rolnictwo-precyzyjne-wiedza-to-zysk>.

³² i hodowli/chowu zwierząt.

³³ Porównaj np.: Środowiskowo-klimatyczne uwarunkowania rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce w latach 2004-2030, W. Wrzaszcz, M. Wigier (red.), Studia i monografie, IERiGŻ-PIB 2024, <https://ieriqz-publicacje.pl/sklep/sim/srodowiskowo-klimatyczne-uwarunkowania-rozwoju-rolnictwa-i-obszarow-wiejskich-w-polsce-w-latach-2004-2030/>, <https://www.europarl.europa.eu/topics/pl/article/20151201STO05603/gospodarka-o-obiegu-zamknietym-definicja-znaczenie-i-korzysci-wideo>.

Wartą uwagi jest też również inicjatywa „4per1000”³⁴ wskazująca na istotną rolę gleby jako czynnika zdolnego do asymilacji CO₂, w tym wytwarzanego przez człowieka w następstwie spalania paliw kopalnianych. Według tych założeń, zwiększenie warstwy gleby zasobnej w próchnicę o 0,4% rocznie może zatrzymać kumulację tego gazu w atmosferze i przyczynić się do wzrostu produktywności i jakości płodów rolnych i żywności. w Polsce dominują gleby słabe i przeciętne, a najlepsze – z relatywnie dużą zawartością humusu (próchnicy) – stanowią niewielką część powierzchni kraju³⁵. Zużycie nawozów naturalnych (w tym obornika, fundamentalnego czynnika glebotwórczego) przy okresowych wahanach zmniejsza się, a sztucznych zwiększa się. Może to prowadzić do zmniejszania zawartości próchnicy, jałowienia gleb i obniżania jakości płodów, a więc też żywności, co może przekładać się na stan zdrowia

³⁴ Inicjatywa powołana do życia w 2015 r. podczas Konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Zmian Klimatu

w Paryżu nawołuje do rozwijania rolnictwa regeneracyjnego, produktywnego, odpornego na niekorzystne uwarunkowania w drodze odpowiedniego zarządzania gruntami i samą glebą – ma to prowadzić do zrównoważonego rozwoju: zaspokojenia bieżących potrzeb bez umniejszania szans dla przyszłych pokoleń. Jest to o tyle istotne, że

w ocenie niektórych badaczy korzyści z rozwoju tzw. rolnictwa industrialnego ustępują niekorzyściom środowiskowym. w modelu rolnictwa industrialnego proponuje się bowiem rozwiązanie problemów przez dalszą intensyfikację, np. z wykorzystaniem technologii rolnictwa integrowanego i precyzyjnego (też modyfikacji genetycznych), co ma umożliwiać zwiększanie produkcji roślinnej czy zwierzęcej przy mniejszym zaangażowaniu przez nie środowiska naturalnego. Przy czym sam rozwój technologii, przemysł również wywiera presję na środowisko naturalne: wykorzystuje zasoby i emituje zanieczyszczenia, co zasadniczo powinno być uwzględniane w ogólnym bilansie kosztów i korzyści. Porównaj: <https://4p1000.org/?lang=en>, <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/zrownowazony-rozwoj>, <https://expom.com.pl/uprawa-bezorkowa-wszystko-co-musisz-o-niej-wiedziec/>, Zrównoważony rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich, J. Zegar, w: Środowiskowo-klimatyczne uwarunkowania rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce w latach 2004-2030, W. Wrzaszcz, M. Wigier (red.), Studia i monografie, IERiGŻ-PIB 2024, <https://ierigz-publikacje.pl/sklep/srodowiskowo-klimatyczne-uwarunkowanie-rozwoju-rolnictwa-i-obszarow-wiejskich-w-polsce-w-latach-2004-2030/>, rolnictwo regeneratywne: <https://topfarms.com/>.

³⁵ Więcej informacji na temat jakości gleb w Polsce można znaleźć np. tu: Rocznik statystyczny rolnictwa 2012 GUS, <https://i-rolnik.pl/vademecum/rodzaj-gleby-w-polsce-przewodnik-po-najwazniejszych-typach/>, <https://geografia24.pl/gleby-w-polsce/>.

społeczeństwa i większe koszty opieki zdrowotnej. Wpływa także na ograniczenie zasobności gleby w wodę³⁶.

Dostępność wody pitnej jest fundamentalnym czynnikiem warunkującym życie, bezpieczeństwo żywnościowe, stabilność rynków (nie tylko rolno-spożywczych) i generalnie – bezpieczeństwo państwa. Determinuje jakość i skalę plonów, w tym zbóż (np. jęczmienia browarnego), co przekłada się generalnie na podaż żywności i możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka. Tymczasem Polska charakteryzuje się niedoborem wody, o czym świadczą powtarzające się okresy suszy³⁷ i niedostatecznie rozwinięta infrastruktura jej przeciwdziałająca³⁸. w kontekście również obserwowanej dynamiki zjawisk pogodowych (rzadszych, ale gwałtowniejszych opadów atmosferycznych) skutkujących szeregiem strat i zniszczeń³⁹, uzasadnione jest podejmowanie pilnych działań ukierunkowanych na zapewnienie retencji, tj. zdolności do okresowego zatrzymywania wody na danym obszarze. Wymaga to jednak ścisłej strategicznej współpracy na szczeblu rządowym i lokalnym. Jednym z rozwiązań może być odpowiednia administracja i konserwacja

---

³⁶ Porównaj np.: <https://agrosimex.pl/blog/zyzna-gleba-prochnica-gleby-a-deficyt-wody?srs-Id=AfmBOop2Z8AZNmsTvBDDtNNmkXDXVfx1NhksWuk9Zx6Zn4ZMyEEdVzs>

³⁷ Porównaj: <https://susza.iung.pulawy.pl/>, Susza rolnicza w Polsce w latach 1961-2010, A. Doroszewski, T. Józwicki, E. Wróblewska, J. Kozyra, IUNG-PIB Puławy 2014: <https://uwr.edu.pl/naukowcy/czym-sie-zajmujemy/sucha-polska/>, <https://www.iung.pl/images/wyd/Susza%20rolnicza%20w%20Polsce.pdf>, Gospodarowanie wodą w rolnictwie, J. Kuś, Studia i raporty IUNG-PIB Puławy, Zeszyt 47(1) 2016: <https://woda.cdr.gov.pl/images/woda-w-produkcji/Gospodarowanie%20woda%20w%20rolnictwie.pdf>.

³⁸ Ilość zmagazynowanej wody w zbiornikach retencyjnych w Polsce wynosi ok. 4 mld m³, co stanowi 6,5% objętości średniorocznego odpływu rzecznej. Warunki fizyczne i geograficzne Polski stwarzają możliwości retencionowania przynajmniej 15% średniego rocznego odpływu. Porównaj: <https://www.gov.pl/web/susza/susza>, <https://www.gov.pl/web/infrastruktura/gospodarka-wodna2>.

³⁹ Porównaj np.: <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/realizujemy-zobowiazania-wobec-rolnikow>, <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/zalecenia-dla-rolnikow-z-terenow-dotknietych-powodzia>.

istniejących czy tworzenie kolejnych terenów zalewowych⁴⁰ oraz egzekwowanie zakazu zabudowy i zamieszkania na tych obszarach⁴¹.

Otoczenie instytucjonalne, w tym podstawy prawne funkcjonowania rynku słodów

Za realizację polityki wobec sektora rolno-spożywczego, w tym w odniesieniu do rynku piwa i słodów, odpowiedzialne są instytucje publiczne. w Polsce do najważniejszych z nich należą: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW)⁴², Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (KOWR)⁴³, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR)⁴⁴. Szczególną rolę pełni przy tym Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (IJHARS)⁴⁵.

Do otoczenia instytucjonalnego sektora rolniczego zaliczają się też inne podmioty gospodarki, które nie biorą bezpośredniego udziału w transakcjach, ale wpływają na funkcjonowanie struktur wytwórczych, tj.: związki branżowe; instytuty badawcze, jak Instytut Ekonomiki Rolnictwa

---

⁴⁰ To również mała, lokalna, punktowa retencja: wykorzystywanie ukształtowania terenu do tworzenia miejscowych zbiorników wodnych, oczek, zazielenianie dachów budynków, przyrynowe/podziemne zbiorniki na wodę opadową, z systemem powolnego odprowadzania jej do gruntu, czy odpowiednie nasadzenia. Porównaj: Gospodarka polderowa w Polsce – wyzwania naturalnej retencji powodziowej, W. Warachowska, Z. Zwoliński, Stowarzyszenie Geomorfologów Polskich, Landform Analysis 2023, <http://geoinfo.amu.edu.pl/sgp/LA/LA42/landfana-042-001.pdf>.

⁴¹ Porównaj raport Najwyższej Izby Kontroli z 2023 r.: <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/bezpieczenstwo/zabudowa-terenow-zagrozonych-powodzią.html>. Wskazuje on, że działania niektórych samorządów nie były wystarczające, aby skutecznie ograniczyć zabudowę terenów zagrożonych powodzią (pomimo funkcjonującego od 2018 r. zakazu zabudowy – zgodnie z Prawem wodnym, Dz. U. 2017 poz. 1566).

⁴² <https://www.gov.pl/web/rolnictwo>.

⁴³ Powstał 1 września 2017 r. na podstawie ustawy Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2017 r. poz. 624). Ustawa połączyła dotychczasowe zadania Agencji Nieruchomości Rolnych (ANR) i część zadań Agencji Rynku Rolnego (ARR).

⁴⁴ <https://www.gov.pl/web/arimr/agencja-restrukturyzacji-i-modernizacji-rolnictwa>.

⁴⁵ <https://www.gov.pl/web/ijhars/inspekcja-jakosci-handlowej-artykulow-rolno-spozywczych>.

i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, czy Instytut Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa PIB; grupy producentów, fundacje, stowarzyszenia; czy instytucje rynkowe (komercyjne) – działają głównie w zaopatrzeniu i skupie oraz obsłudze finansowej rolnictwa: banki, instytucje ubezpieczeniowe i rynki hurtowe.

Asortyment słodowy nie jest bezpośrednio objęty wsparciem w ramach Wspólnej Polityki Rolnej. Jej regulacje dotyczą natomiast wybranych produktów (surowców) wykorzystywanych do produkcji słodów, w tym zbóż, wskazanych w i części załącznika i do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007. Dlatego w niniejszej części przybliżamy rozwiązania kierowane na rynek zbóż.

Zakres i skala wsparcia rynku zbóż na przestrzeni lat ulegała zmianom. Wśród stosowanych mechanizmów regulacyjnych w ramach Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej można zasadniczo wymienić płatności do uprawianej powierzchni, administrowanie handlem zagranicznym⁴⁶, działania związane z funkcjonowaniem grup producentów rolnych i ich związków⁴⁷, realizację pomocy publicznej w ramach *de minimis*, ale również interwencyjny zakup i sprzedaż ziarna. Beneficjentem wsparcia są

---

⁴⁶ Czyli w tym przypadku odnoszącym się do handlu z krajami trzecimi, nienależącymi do obszaru celnego Unii Europejskiej.

⁴⁷ Dz. U. Nr 88, poz. 983 z późn. zm., <https://www.cdr.gov.pl/ekonomika-i-organizacja/grupy-producentow-rolnych/informacje-o-grupach>, <https://www.gov.pl/web/arimr/grupy-i-organizacje-producentow>.

zatem zasadniczo producenci rolni, choć niekoniecznie w każdym przypadku otrzymują oni środki finansowe w ramach poszczególnych mechanizmów. Pośrednio wpływa to też na sytuację na rynku piwa.

Część II. Wyniki badania kwestionariuszowego

W dalszej części niniejszego opracowania prezentujemy wyniki badania kwestionariuszowego przeprowadzonego przez UOKiK.

Pozyskiwanie asortymentu słodowego i zbożowego przez badane browary

Z udzielonych odpowiedzi wynika, że żaden badany browar nie korzystał z usług pośrednictwa innej, zewnętrznej firmy w zakresie nabycia rolno-spożywczych surowców na cele produkcyjne. Dwa z nich w strukturze grupy kapitałowej miały wyodrębnione jednostki – podmioty odpowiedzialne za zaopatrzenie. Pozostałe browary dysponowały odpowiednimi komórkami czy osobami odpowiadającymi za realizację zamówień. Ankietowane browary podpisanie umów z dostawcami poprzedzały analizą własnych potrzeb i sytuacji na rynku w zakresie ilości, jakości i cen poszczególnych surowców.

Zasadniczymi surowcami wykorzystywanymi w produkcji piwa, a wskazanymi przez wszystkie browary, były słydy pod różnymi postaciami i z różnych ziaren (w tym w mniejszym zakresie jako ekstrakty). Przez niektóre podmioty obok asortymentu słodowego wykorzystywane było również surowe ziarno zbóż niesłodowanych.

Blizsze informacje o skali pozyskiwania i zróżnicowania surowców wykorzystywanych przez badane browary do produkcji piwa zostały zobrazowane w odrębnym opracowaniu.

Struktura podmiotowa dostawców asortymentu słodowego i zbóż do produkcji piwa

Asortyment słodowy jest produktem przetwórstwa – nie był oferowany do sprzedaży przez krajowych czy zagranicznych producentów rolnych, nawet w zakresie pośrednictwa w transakcjach. Producenci piwa w Polsce pozyskiwali asortyment słodowy i niesłodowany z czterech głównych źródeł: od krajowych producentów surowców, pośredników, z zagranicy i z produkcji własnej.

Generalnie, 11 badanych browarów odbierało słód od krajowych i zagranicznych dostawców, a 4 wyłącznie od krajowych. Natomiast tylko jeden wytwórca piwa na tle pozostałych 6 konkurentów ekstrakty słodowe pozyskiwał wyłącznie z zagranicy.

Nieprzetworzone zboża niesłodowane (surowe, niepoddane słodowaniu) oferowane były przez długą listę dostawców, w tym głównie krajowych plantatorów. Przy czym jeden z browarów ziarno pozyskiwał w celu własnej produkcji sładów w swojej słodowni, które wykorzystywał w dalszej kolejności do wytwarzania piwa.

Struktura dostawców do browarów według pochodzenia asortymentu słodowego

Pod względem liczebności, wśród dostawców sładów do krajowych browarów dominowali kontrahenci z zagranicy: w 2022 roku było ich ogółem 11 wobec 7 z Polski. w przypadku ekstraktów sładowych były to odpowiednio po 3 podmioty⁴⁸ z kraju i z zagranicy. Może to wskazywać na część utraconych korzyści krajowych podmiotów na rzecz zagranicznej konkurencji. Potwierdzają to przedstawione w niniejszym opracowaniu wyniki badania UOKiK w zakresie handlu, źródeł i skali pozyskiwanych surowców do produkcji piwa.

Struktura dostawców do browarów według pochodzenia nieprzetworzonych zbóż (niesłodowanych)

Spośród badanych surowców do wytworzenia piwa, asortyment zbóżowy niesłodowany był oferowany przez najliczniejszą grupę dostawców – łącznie 163, w tym głównie przez krajowych producentów rolnych – było ich 120.

Liczebność poszczególnych grup uczestników może być przydatna w zobrazowaniu sytuacji na rynku, ale nie jest wystarczająca. o wpływie na rynek decyduje bowiem nie tyle sama liczba, co siła ekonomiczna podmiotów, ich udział w skali czy wartości produkcji lub sprzedaży. Dlatego podmioty prowadzące działalność w zakresie wytwarzania i oferowania piwa w Polsce zostały poproszone również o przedstawienie

⁴⁸ Nie sumujemy liczby dostawców sładów i ekstraktów sładowych z uwagi na fakt, że część z nich mogła realizować zamówienia na te dwie grupy produktów.

wartości dostaw wybranych rolno-spożywczych produktów (surowców) od krajowych i zagranicznych kontrahentów w latach 2021-2022. Informacje w tym zakresie prezentują kolejne części niniejszego opracowania.

Skala pozyskiwania asortymentu słodowego do produkcji piwa

W części I niniejszego raportu wskazano, że Polska w latach 2012-2023 generalnie była importerem słodów i ekstraktów słodowych – więcej ich sprowadzano, niż sprzedawano za granicę⁴⁹. Z kolei w bieżącej części II przedstawiono dotychczas strukturę podmiotową dostawców asortymentu słodowego do produkcji piwa (słodów i osobno ekstraktów słodowych): krajowych producentów słodów i ich ekstraktów oraz pośredników i kontrahentów zagranicznych według ich liczebności z lat 2021-2022.

Podjęto próbę zobrazowania skali tychże dostaw – było to jednym z celów niniejszego badania. Przyświecała temu chęć uzyskania odpowiedzi na pytanie o znaczenie poszczególnych grup dostawców w strukturze zaopatrzenia browarów w asortyment słodowy oraz o skalę dostaw jego krajowej produkcji do browarów. Inaczej rzecz ujmując – jakie znaczenie dla rodzimych producentów rolnych, przetwórców i pośredników asortymentu słodowego miała krajowa produkcja piwa. Kwestii tej została poświęcona niniejsza część opracowania.

---

⁴⁹ z wyjątkiem roku 2020, 2022 i 2023 w przypadku ekstraktów słodowych.

Z przedstawionych informacji wynika, że wśród surowców wykorzystywanych w produkcji piwa dominowały słody. Ich orientacyjny udział w łącznej ilości czy wartości wykorzystanego asortymentu słodowego (słodów i ich ekstraktów) i surowego ziarna zbóż⁵⁰ kształtował się na poziomie około 90%.

Słody

Słody były pozyskiwane przez badane browary z kraju i z zagranicy, a skala dostaw z tych dwóch zasadniczych kierunków w latach 2021-2022 była do siebie zbliżona. Słody odpłatnie pozyskiwali generalnie wszyscy badani wytwórcy piwa, ale w najmniejszym stopniu zostały zakupione przez jeden browar, który wytwarzał we własnej słodowni słody na swoje potrzeby produkcji piwa.

Łącznie ze słodami wytworzonymi w browarze posiadającym własną słodownię udziały słodów z krajowych źródeł wykorzystanych do wytworzenia piwa w Polsce kształtowały się na poziomie odpowiadającym 71% i 67% rodzimej wielkości produkcji słodów. Natomiast sumaryczne potrzeby badanych browarów na słody w kolejnych latach 2021 i 2022 były większe od krajowej wielkości ich produkcji odpowiednio o 31% i o 34%⁵¹. Zaspokajane były zatem – jak już wspomniano – ze źródeł za granicą.

Z danych przedstawionych przez badane browary wynika, że to one właśnie w dużej mierze odpowiadały za sprowadzanie słodów z zagranicy –

⁵⁰ Dla bardzo ogólnego uproszczenia przyjmując ekwiwalentność wag.

⁵¹ Uwzględniając produkcję słodów w browarze na własne potrzeby.

w 2022 roku było to na poziomie około 98%, a w 2021 roku – 86% ich ogólnokrajowego przywozu/importu do Polski. Koresponduje to z informacjami przedstawionymi w dalszej części raportu w zakresie ilości sładów sprowadzonych przez same słodownie czy pośredników – według nich, ta grupa uczestników rynku odpowiadała w 2022 roku za przywóz 3% ilości sładów, czy 15% w 2021 roku.

Ekstrakty słodowe

Jak już zaznaczono, łącznie siedem browarów kupowało ekstrakty słodowe. Jeden z wytwórców zaopatrywał się wyłącznie za granicą – był to zarazem jedyny taki podmiot. Skala pozyskania ekstraktów przez badane browary była jednak znikoma – zarówno w strukturze ilościowej, jak i wartościowej asortymentu słodowego ogółem pozyskanego przez badane browary⁵².

Skala pozyskiwania nieprzetworzonych zbóż (niesłodowanych) do produkcji piwa

W procesie produkcji piwa poszczególne browary wykorzystywały również ziarno niesłodowane. z tego powodu, i z racji faktu, że w nomenklaturze WPR, zgodnie z rozporządzeniem 1308/2013, asortyment słodowy i ziarna niesłodowane są zakwalifikowane do sektora zbóż, postanowiono również przybliżyć tę kwestię.

W części i niniejszego raportu wskazano, że spośród przykładowych lat 2000-2022, z wyjątkiem lat 2003-2004, 2006-2007, 2010-2011, Polska była

---

⁵² Dla bardzo dużego uproszczenia przyjmując ekwiwalentność mas sładów i ich ekstraktów, tj. 1 kg sładów = 1 kg ekstraktów słodowych.

eksporterem netto zbóż, a w latach 2011-2022 krajowe zbiory przewyższały zużycie ziarna. w dalszych częściach przedstawiono strukturę podmiotową dostawców ziarna niesłodowanego do produkcji piwa przez badane browary: krajowych producentów, przetwórców – słodownie i pośredników oraz kontrahentów zagranicznych według ich liczebności z lat 2021-2022. Podobnie jak w przypadku asortymentu słodowego, podjęto próbę zobrazowania skali tychże dostaw – było to jednym z celów niniejszego badania. Ideą była chęć odpowiedzi na pytanie o znaczenie poszczególnych grup dostawców w strukturze zaopatrzenia browarów w zboża niesłodowane. Inaczej rzecz ujmując – jakie znaczenie dla rodzimych producentów rolnych, przetwórców – słodowni i pośredników zbóż miała krajowa produkcja piwa.

Pomimo dużej liczebności zbiorowości krajowych producentów rolnych oferujących browarom zboża niesłodowane, w skali dostaw tego asortymentu⁵³ główną grupę stanowili przetwórcy – słodownie, a nie plantatorzy. Mogło to wynikać z faktu zaopatrywania się browarów u słodowni, które prawdopodobnie miały lepszy dostęp do większej ilości ziarna o pożądanym parametrach. Niemniej, skala dostaw niesłodowanego asortymentu zbożowego z kraju i z zagranicy do badanych browarów była znikoma i nie przekraczała 1% krajowego skupu ziarna w latach 2021-2022 (ilościowo czy wartościowo). w poprzednich latach prawdopodobnie kształtowała się na zbliżonych poziomach.

---

⁵³ Nie uwzględniono gryków, płatków i innych.

W strukturze ziarna niesłodowanego wykorzystywanego w produkcji piwa dominował jęczmień – stanowił on 95% wielkości i wartości dostaw zbóż do badanych browarów w latach 2021-2022. Inne wymienione ziarna to głównie pszenica i orkisz⁵⁴.

Relacje ankietowanych browarów z dostawcami asortymentu słodowego i zbożowego

Z wyjaśnień udzielonych przez browary badane przez UOKiK wynika, że poszczególni wytwórcy piwa stosowali zróżnicowane procedury wyboru dostawców surowców do produkcji piwa. Generalnie, w ramach browarów, nie używano szczególnie odmiennych kryteriów wyboru zaopatrujących w poszczególne rodzaje tychże surowców, tj. asortyment zbożowy czy słodowy. Przy wyborze danego dostawcy zasadniczo brane były pod uwagę kwestie cenowe, jakościowe i dostępności surowca.

Badane browary zostały poproszone przez UOKiK o przedstawienie kontroli procesu produkcji i jakości dostarczanych rolno-spożywczych surowców do produkcji piwa u producentów rolnych, u przetwórców, czy u pośredników. Ankietowani udzielali informacji w odniesieniu do pozyskiwanych surowców, niemniej nie różnicowali kontroli procesów na poszczególne rodzaje tychże surowców.

Z uwagi na konieczność zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego oraz w kontekście potrzeby uzyskania pożądaných rezultatów

---

⁵⁴ Dawna odmiana pszenicy, szpelc.

produkcyjnych, niektóre browary realizowały kontrole jakościowe u swoich dostawców surowców do produkcji piwa, wymagane były świadectwa jakości, przeprowadzano również analizy poszczególnych partii surowców. w przypadku wystąpienia kwestii spornych z pomocą mogły przyjść niezależne, akredytowane laboratoria.

Kluczowym jednak obszarem niniejszego badania relacji browarów z dostawcami były zawierane umowy nabycia. Nabycie (skup, zakup) jest formą odpłatnego pozyskania produktów (surowców) przez podmioty gospodarcze bezpośrednio od producentów lub od pośredników. Może być wyrażone ilościowo – w sztukach, wagowo – w kilogramach, lub wartościowo – w danej walucie. Zgodnie z zapisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 każda dostawa produktów rolnych, realizowana przez producentów, grupy producentów, organizacje takich producentów albo zrzeszenia organizacji takich producentów do pierwszego nabywcy, wymaga pisemnej umowy – z wyłączeniem sprzedaży bezpośredniej – czyli takiej, która trafia bezpośrednio do rąk konsumenta. Podobnie stwierdza ustawa o organizacji niektórych rynków rolnych⁵⁵.

Niezależnie od formy umowy (tj. umowy kontraktacji, *ad hoc*, innej), jej elementem powinno być wskazanie ceny bądź sposobu jej kalkulacji.

⁵⁵ z dnia 11 marca 2004 r., Dz. U. z 2018 r. poz. 945, <https://www.kowr.gov.pl/interwencja/obowiazek-umow/obowiazek-zawierania-umow-na-dostarczanie-produktow-rolnych>.

W niniejszej części opracowania przedstawiono relacje pomiędzy dostawcami (producentami rolnymi, przetwórcami – producentami sładów i ich ekstraktów oraz pośrednikami) a odbiorcami asortymentu słodowego i zbożowego do produkcji piwa (browarami), w oparciu o kwestionariusze i umowy przekazane przez podmioty wytwarzające piwo badane przez UOKiK, które wezwano do przedstawienia stosowanych przez nie wzorów umów.

Podmioty badane przez UOKiK zostały poproszone o przedstawienie rozwiązań w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania umowy. Podobnie kwestią zainteresowania UOKiK była możliwość anulowania zamówień czy odpowiedzialność dostawców za pogorszenie się stanu lub utratę surowców, do których doszło w obiektach lub po przejściu tych surowców na własność browarów, z przyczyn przez nich niezawinionych.

Starano się usystematyzować i przedstawić w określonym porządku informacje otrzymane w kwestionariuszach i w oparciu o zaprezentowane umowy. Odstępstwa od niego były podyktowane zawartością poszczególnych umów, na przykład brakiem w nich analizowanych elementów.

W pierwszym etapie autorzy opracowania chcieli pogrupować umowy według określonego kryterium – okresu trwania umowy. z uwagi na przyjmowany **okres współpracy**, na rynku pozyskania rolno-spożywczych surowców można wyróżnić zasadniczo cztery typy umów:

- **umowy na czas nieokreślony** – mogły to być umowy z producentami rolnymi, producentami asortymentu słodowego czy pośrednikami wyrażające wolę współpracy, a szczegóły realizacji były doprecyzowywane w osobnych dokumentach lub w drodze kontaktu bezpośredniego;
- **umowy długoterminowe (długookresowe):**
- a) **umowy wielomiesięczne, okresowe czy roczne** – umowy tego typu pozwalały na wczesny wybór kontrahenta i zaplanowanie działań; mogły to być umowy kontraktacji z producentami rolnymi, czy sprzedaży, kontraktowe etc. z producentami rolnymi, producentami asortymentu słodowego lub pośrednikami oraz
- b) **wieloletnie** – były stosowane przez strony, które chciały nawiązać relację na dłużej niż jeden rok; mogły to być umowy kontraktacji z producentami rolnymi, lub kontrakty czy kontraktowe (dalej stosowane zamiennie, inne niż kontraktacji), sprzedaży, ramowe etc. z producentami rolnymi, producentami asortymentu słodowego czy pośrednikami;
- **umowy z krótkim terminem realizacji, ad hoc** – zawierane z producentami rolnymi, producentami asortymentu słodowego czy pośrednikami w danym dniu lub na kilka dni przed dostawą produktów. Służyły zapewnieniu dostaw brakującego surowca na przykład w przypadku zwiększonego zapotrzebowania z rynku lub niedostarczenia go przez innych kontrahentów.

Analizę umów przeprowadzono z uwzględnieniem poszczególnych form współpracy. Wynikało to z faktu, że – jak pokazuje powyższa prezentacja – okres, na który była zawierana umowa, *de facto* nie dzielił umów na spójne kategorie. Znacznie istotniejszy okazał się podział według wyodrębnionych form współpracy. Wybór takiego podziału wynikał również z zainteresowania UOKiK skalą zawierania poszczególnych typów umów, a nie *stricte* ich zakresem czasowym. Kolejne elementy umów zostały zatem przedstawione według rodzajów współpracy zawartej pomiędzy browarami, a pośrednikami, producentami czy przetwórcami rolno-spożywczych surowców do produkcji piwa.

W relacjach browarów z poszczególnymi dostawcami stosowano różne rodzaje umów. Przedsiębiorcy niekiedy wskazywali na rozwiązania podobne do siebie, choć kwalifikowali je do innych rodzajów czy przedstawiali je pod innymi nazwami. z tego powodu podjęto w UOKiK próbę uporządkowania umów celem pełniejszego zobrazowania poszczególnych ich rodzajów. Część umów nie pasujących jednoznacznie do wcześniej wymienionych grup, przyporządkowano do czwartej kategorii – jako pozostałe umowy. Wobec tego, zasadniczo można wyróżnić umowy:

- **kontraktacji z producentami rolnymi** (rolnikami – plantatorami),
- **długoterminowe (kontraktowe, kontrakt⁵⁶ i im podobne inne⁵⁷)** z przetwórcami – producentami asortymentu słodowego czy pośrednikami,

---

⁵⁶ Inne niż kontraktacja.

⁵⁷ z wyłączeniem w tym przypadku umów kontraktacji, jako zawieranych wyłącznie z producentami rolnymi i analizowanych w niniejszym raporcie osobno. Pod pojęciem „długoterminowe” rozumiemy generalnie

- **ad hoc** z producentami rolnymi (rolnikami – plantatorami), przetwórcami – producentami asortymentu słodowego czy pośrednikami,
- **pozostałe**: inne niż *ad hoc*, kontraktacja, kontraktowe czy inne im podobne długoterminowe z producentami rolnymi, przetwórcami – producentami asortymentu słodowego czy pośrednikami.

Z niektórymi producentami rolnymi zawierano **umowy kontraktacji**. Ich charakter został określony w kodeksie cywilnym⁵⁸: producent rolny zobowiązuje się wytworzyć i dostarczyć kontraktującemu oznaczoną ilość produktów rolnych określonego rodzaju, a kontraktujący zobowiązuje się te produkty odebrać w terminie umówionym, zapłacić umówioną cenę oraz spełnić określone świadczenie dodatkowe, jeżeli umowa lub przepisy szczególne przewidywały obowiązek spełnienia takiego świadczenia. Wyróżnikiem umowy kontraktacji jest zatem:

- jej przedmiot – wyprodukowanie w gospodarstwie producenta rolnego produktu i jego dostarczenie;
- świadczenia dodatkowe, które może (choć nie musi) producentowi rolnemu zapewnić kontraktujący.

Z powyższych zapisów wynika, że umowy kontraktacji winny być zawierane przed zbiorami i dotyczyć *de facto* płodów jeszcze nie zebranych, wytworzonych. Regulowały one sposoby uprawy, zbioru, przerobu oraz sprzedaży. Możliwa przy tym była wieloletnia umowa.

---

umowy inne niż *ad hoc* (które obejmowały transakcje realizowane z dnia na dzień, w perspektywie tygodnia czy nawet miesiąca).

⁵⁸ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz. U. 2020, poz. 1740, 2320, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640160093/U/D19640093Lj.pdf>.

Istotnym elementem umowy jest wskazanie ilości produktu oraz jego ceny lub sposobu jej szacowania. Nie ma natomiast w kodeksie cywilnym bezpośredniego odniesienia do okresu obowiązywania umowy oraz wymogów, co do momentu jej zawarcia. Niemniej określenie „producent rolny zobowiązuje się wytworzyć” wskazywałoby, że umowy *ad hoc*, zawierane kilka dni przed dostawą produktów, nie stanowią umów kontraktacji. Umowy kontraktacji były umowami długookresowymi, ale ze względu na specyfikę – zawierane były konkretnie z producentami rolnymi – analizowano je odrębnie od pozostałych umów długookresowych.

Z producentami asortymentu słodowego i pośrednikami były zawierane umowy trwające do jednego roku i powyżej jednego roku. Były one różnie nazywane przez przedstawicieli browarów: umowa, porozumienie, zamówienie, kontrakt, umowa kupna – sprzedaży, umowa handlowa czy inne. z uwagi na zasadniczo podobne rozwiązania w nich stosowane, w niniejszym opracowaniu ujęto je w jednej grupie **umów długoterminowych**. Miały one na celu zabezpieczenie ciągłości i jakości produkcji piwa w browarach w dłuższym okresie i nierzadko miały wskazany harmonogram dostaw surowców do browarów.

Formą współpracy między wytwórcami piwa, a producentami rolnymi, innymi producentami asortymentu słodowego czy pośrednikami były też doraźne zakupy surowców **ad hoc**, podejmowane w krótkich

przedziałach czasowych, obejmujące określone dostawy na konkretny termin – bez zawartej uprzednio szczegółowej umowy długoterminowej.

Pozostałe umowy obejmowały umowy inne niż powyżej szerzej omówione. Nie były to więc umowy kontraktowe z plantatorami zbóż, ani umowy *stricte ad hoc*. Mogły to być na przykład umowy o zastosowanych podobnych rozwiązaniach **wobec producentów rolnych** czy **pośredników**, które były formą rezerwacji surowca pozyskanego już po zbiorach, wyrażały wolę współpracy, chęć zbytu przez plantatora czy pośrednika i pozyskania przez browar określonej ilości asortymentu zbożowego czy słodowego w terminie „do dnia”, ale na przykład konkretny harmonogram dostaw nie był ustalony – realizacje zamówień w danym okresie odbywały się na bieżąco, adekwatnie do aktualnych potrzeb produkcyjnych w browarze.

Poszczególne rodzaje umów, z podziałem na grupy dostawców, zostały przedstawione w dalszej części raportu. Zobrazowano strukturę umów browarów według wartości dostaw surowców. Należy przy tym wskazać na dwie istotne okoliczności kształtujące zawartość kolejnych sekcji tekstu. Po pierwsze, poziom obrotu (np. wprowadzanie do obrotu, hurt) i rodzaje podmiotów uczestniczących w transakcjach (producenci, pośrednicy, etc.) determinowały typy zawieranych pomiędzy nimi umów, na przykład umowy kontraktacji występowały tylko pomiędzy niektórymi browarami i plantatorami, brak ich w relacjach pomiędzy innymi badanymi rodzajami podmiotów. Po drugie, niejednokrotnie browary nie

zawierały żadnych specjalnie przygotowanych na tę okazję pisemnych umów określających zasady dostawy pożądaných produktów. Podstawą do realizacji danego zamówienia były ustalenia poczynione w drodze kontaktu: poprzez *email*, czy w wyniku rozmowy telefonicznej, lub zakupy dokonywane w sklepach internetowych, na platformach ofertowych, a podstawą do realizacji zapłaty były faktury.

Generalną zasadą przeanalizowanych rodzajów umów wobec poszczególnych grup dostawców była odpowiedzialność sprzedającego za transport surowców do browarów. Niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy w ramach umów skutkowało możliwymi konsekwencjami wobec dostawców. Przy czym poszczególne browary przedstawiły zróżnicowane rozwiązania w tym zakresie i dotyczyły głównie umów o dłuższym terminie obowiązywania. Co do zasady, umowy typu *ad hoc* nie regulowały kwestii sankcji ze względu na specyfikę, zakres np. dotyczący małej ilości towaru i krótkookresowy charakter. Możliwe kary opisane w ankietach przez browary wynikały w tym przypadku z ich wewnętrznej polityki handlowej, a niekoniecznie z uzgodnionych zasad umownych.

Zasadniczo w umowach pisemnych określana była cena, ilość nabywanego produktu i jeśli nie wprost konkretny harmonogram dostaw, to przynajmniej zakres czasowy ich realizacji. Płatności za zrealizowane dostawy odbywały się z reguły na podstawie wystawionych faktur. w umowach długookresowych wskazywano zazwyczaj terminy zapłaty.

Niektóre zapisy w umowach browarów z dostawcami surowców do produkcji piwa mogą budzić pewne wątpliwości co do zgodności z aktami prawnymi egzekwowanymi przez Prezesa UOKiK i stanowić przedmiot dalszych analiz pod kątem możliwości występowania naruszeń prawa. Dotyczyć to może metodyki kształtowania cen surowców, terminów płatności, czy niektórych klauzul.

Struktura umów browarów według wartości dostaw asortymentu słodowego i zbożowego

Podmioty prowadzące działalność w zakresie wytwarzania i oferowania piwa w Polsce zostały poproszone o zaprezentowanie skali zrealizowanych dostaw asortymentu słodowego i zbóż niesłodowanych według rodzajów transakcji z krajowymi dostawcami. Miało to na celu pozyskanie i doprecyzowanie informacji o strukturze funkcjonujących umów, w efekcie – o ich znaczeniu we współpracy z browarami w kolejnych latach 2019-2022 na rodzimym rynku.

Słody

Słód jest produktem, który w latach 2019-2022 odnotował wzrost wartości krajowych dostaw do browarów – o 7%, do 500 mln PLN. Pozyskiwano go przede wszystkim od producentów słodów na podstawie długoterminowych umów kontraktowych i innych. w śladowym zakresie był natomiast kupowany od pośredników – głównie *ad hoc*.

Ekstrakty słodowe

Jak to już zostało zaznaczone w niniejszym opracowaniu, skala pozyskania przez badane browary ekstraktów w strukturze asortymentu słodowego ogółem była relatywnie znikoma.

Zboża niesłodowane

Z przekazanych informacji wynika, że ogółem wartość dostaw zbóż niesłodowanych od krajowych dostawców do browarów w latach 2019-2022 wzrosła o 53%, do prawie 90 mln PLN. Największa skala zakupów tej grupy produktów przypadła na przetwórców i pośredników, a nie na producentów rolnych. Stało się tak prawdopodobnie dlatego, że przetwórcy i pośrednicy oferowali większe partie pożądanego surowca oraz na przykład ziarno prażone, o wyższej wycenie niż ziarno surowe, nieprzetworzone.

Ceny asortymentu słodowego i zbożowego pozyskanego przez badane browary

Browary zostały poproszone o przedstawienie skali nabywania asortymentu słodowego i zbożowego – od swoich krajowych czy zagranicznych dostawców – według jego ilości i wartości. Na tej podstawie obliczono średnie ceny, jakie – statystycznie – były płacone przez dany podmiot. Ideą tego była chęć rozeznania się w zróżnicowaniu sytuacji cenowej na rynku.

Słody

Ceny słodów płacone przez browary w 2022 roku były o 39% wyższe niż w roku poprzednim i w podobnym stopniu wzrosły w przypadku ogółu krajowych czy zagranicznych dostawców. Kwoty te też kształtowały się względem siebie na podobnym poziomie około 2 200 PLN/tonę. Większe zróżnicowanie cen słodów wystąpiło w porównaniu krajowych przetwórców i pośredników – pośrednicy otrzymywali wyższe ceny za słody. Trudno jednoznacznie wskazać tego przyczynę, ale niewykluczone, że pośrednicy oferowali zróżnicowane czy wyspecjalizowane słody, które niekoniecznie mogły być oferowane akurat przez badane słodownie.

Zboża niesłodowane

Ceny zbóż niesłodowanych zakupionych przez badane browary od krajowych i zagranicznych dostawców ogółem w 2022 roku były o 54% wyższe niż w roku poprzednim i wyniosły 1 516 PLN/tonę. Wzrost ten koresponduje ze wzrostem w tym czasie krajowych cen skupu zbóż ogółem o 56% (do 1 368 PLN/tonę). w największym stopniu zwiększyły się ceny ziarna od zagranicznych dostawców – prawie dwukrotnie, i w 2022 roku były one nieznacznie wyższe (o ponad 2%) od cen ze źródeł krajowych.

Produkcja i handel asortymentem słodowym dla browarów

W ramach prowadzonego postępowania wyjaśniającego kwestionariusze zostały zaadresowane i wysłane również do krajowych producentów, przetwórców i pośredników w handlu asortymentem słodowym, wykazanych jako dostawcy tych produktów dla badanych browarów.

Charakterystyka badanych dostawców asortymentu słodowego do browarów

Produkcja słodów odbywała się w pięciu krajowych podmiotach badanych przez UOKiK: Malteurop Polska Sp. z o.o. (Gdańsk), Optima Malt Sp. z o.o. (Poznań), Viking Malt Sp. z o.o. (Sierpc i Strzegom), Słodownia Soufflet Polska Sp. z o.o. (Poznań) oraz Crisp Malt Sp. z o.o. (Bydgoszcz).

Przy czym zwracamy uwagę, że Viking Malt Sp. z o.o. posiadała dwa zakłady produkcyjne, stąd łączna liczba słodowni w Polsce na czas badania wynosiła 6, a nie 5. Nie dysponujemy informacjami, by w kraju było więcej zakładów wytwarzających słody. Same badane słodownie nie wskazały żadnego innego podmiotu – jako swego konkurenta – poza przez nas wyszczególnionymi. Malteurop Polska Sp. z o.o., Viking Malt Sp. z o.o., Słodownia Soufflet Polska Sp. z o.o. oraz Crisp Malt Sp. z o.o. należą do dużych międzynarodowych grup kapitałowych.

W ramach zbiorowości badanej przez UOKiK ekstrakty słodowe wytwarzała jedynie Vin-Kon S.A. (Konin) należąca do wspólnej grupy kapitałowej z Optima Malt Sp. z o.o. (Poznań)⁵⁹. w Polsce tą grupę produktów oferowała również Wytwórnia Ekstraktów Słodowych (Wolsztyn), ale podmiot ten nie był przez browary wskazany jako ich dostawca⁶⁰. Niektóre z badanych podmiotów zajmowały się także sprzedażą surowców do produkcji słodów.

---

⁵⁹ <https://optimamalt.pl/o-nas/historia/>.

⁶⁰ Producent ekstraktów słodowych nie jest słodownią i nie jest tak ujmowany.

Natomiast pozostałe ankietowane podmioty: Twój Mały Browar Krzysztof Ozdarski, NM Invest Sp. z o.o. i Browamator Sp. z o.o. pośredniczyły w pozyskaniu asortymentu słodowego dla browarów w Polsce. Podmioty te według uzyskanych informacji nie pośredniczyły w zakupie zbóż niesłodowanych, stąd dalsza część opracowania dotyczy *de facto* wyłącznie producentów i pośredników asortymentu słodowego (a nie surowych zbóż niesłodowanych).

Skala i źródła pozyskania zbóż niesłodowanych do produkcji słodów

We wcześniejszej części niniejszego raportu wskazaliśmy, że browary we własnym zakresie nabywały zboża niesłodowane do produkcji piwa. Były to jednak ilości znikome, bowiem służyły głównie uzupełnieniu, zróżnicowaniu walorów smakowych piw (w jednym przypadku browaru były przeznaczone również do produkcji słodów).

Większe ilości ziarna kupowały (w kraju i za granicą) badane słodownie – ale i tak było to równoważne tylko 3-4% wielkości czy wartości krajowego skupu zbóż we wskazanym okresie⁶¹. w strukturze ziarna pozyskiwanego przez słodownie dominował jęczmień – w zależności od roku 2021-2022 było go 97-99% w ogólnej masie i wartości zakupionych przez nie zbóż. Drugą pozycję zajmowała pszenica, nabywano również śladowe ilości żyta.

⁶¹ w zależności od roku 2005-2023 skup ziarna kształtował się na poziomie 24-43% krajowych zbiorów zbóż. Gros plonów była bowiem wykorzystywana bezpośrednio w gospodarstwach rolnych.

W latach 2021-2022 pod względem ilości dostarczonego zboża dominowali producenci rolni (którzy mogli też – niewykluczone – pośredniczyć w pozyskaniu tej grupy produktów). Odpowiadali oni za 56-63% ilości i 56-60% wartości dostaw ziarna dla badanych słodowni. Drudzy w zestawieniu pośrednicy zapewnili 35-41% ilości ziarna, za kwotę równą 37-41% wartości zakupów tego asortymentu. w efekcie, przetwórcy mieli znikomy udział w dostawach zbóż. Przy czym dostawy od rolników były prawie wyłącznie z Polski. Krajowi pośrednicy dostarczyli w zależności od roku 53-58% ilości ziarna zakupionego od pośredników ogółem (łącznie krajowych i zagranicznych), a krajowi przetwórcy odpowiadali za 47-48% ilości zbóż od przetwórców ogółem (łącznie krajowych i zagranicznych).

Łącznie krajowi dostawcy zbóż niesłodowanych w latach 2021-2022 odpowiadali za około 80% wielkości i wartości dostaw ziarna niesłodowanego do badanych słodowni (czyli około 20% ziarna pozyskanego przez słodownie pochodziło z zagranicy).

Zboże niesłodowane sprowadzone przez badane słodownie do kraju stanowiło odpowiednio 5% i 2% ogólnej masy ziarna pozyskanego z zagranicy w roku 2021 i 2022.

Relacje ankietowanych słodowni z dostawcami zbóż

Z wyjaśnień udzielonych przez słodownie badane przez UOKiK wynika, że poszczególni wytwórcy – podobnie jak browary – stosowali zróżnicowane procedury wyboru dostawców surowców do produkcji słodów.

Przy wyborze danego dostawcy zasadniczo brane były pod uwagę kwestie cenowe, jakościowe i dostępności surowca czy doświadczenie kontrahenta.

Z uwagi na konieczność zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego oraz w kontekście potrzeby uzyskania pożądaných rezultatów produkcyjnych, słodownie realizowały kontrole jakościowe u swoich dostawców zbóż. Wymagane były tzw. karty pola obrazujące zabiegi realizowane w poszczególnych uprawach, świadectwa jakości, przeprowadzano również analizy poszczególnych partii.

Procedura postępowania z pośrednikami była podobna jak w odniesieniu do plantatorów.

Umowy nabycia zbóż przez słodownie

Zboża pozyskiwali generalnie wytwórcy słodów, ale też jedyny badany wytwórca ekstraktów wykazał zakupy ziarna, z tym, że relatywnie znikome. z tego powodu uwaga w niniejszej części koncentruje się na umowach słodowni. Niektórzy ich przedstawiciele podkreślali, że na krajowym rynku brakuje jęczmienia browarnego – jest to według nich rynek deficytowy. Dlatego były podejmowane działania w celu zapewnienia stabilnych dostaw surowca. z udzielonych odpowiedzi wynika jednak, że żadna słodownia nie prowadziła własnych upraw zbóż. Kontrahentów poszukiwano w kraju, ale też za granicą.

Słodownie zasadniczo wykorzystywały podobne rodzaje umów jak w przypadku opisanych wcześniej browarów. Pięciu wytwórców sódów wskazało na realizację umów kontraktacji z producentami rolnymi. Podobnie pięć słodowni pozyskiwało ziarno od pośredników w ramach umów *ad hoc*. Natomiast cztery słodownie nabywały zboża *ad hoc* od producentów rolnych. Tylko dwie słodownie kupowały ziarno od pośredników na podstawie umowy innej niż *ad hoc* – wytwórcy ci zaopatrywali się w zboża również od zakładów przetwórczych.

Podobne też były rozwiązania stosowane przez poszczególne słodownie w zakresie realizacji umów. Integralną częścią niektórych umów był dokument: ogólne warunki kupna i sprzedaży. Zawierał on uprawnienia i zobowiązania kupującego i sprzedającego, wyjaśnienia w zakresie terminów i warunków dostaw, płatności, cen i potrąceń, jakości surowców, reklamacji, zwrotów, odstąpienia od umowy, realizacji zobowiązań czy kar.

Niektóre zapisy w umowach słodowni z dostawcami surowców do produkcji asortymentu słodowego mogą budzić pewne wątpliwości co do zgodności z aktami prawnymi egzekwowanymi przez Prezesa UOKiK i stanowić przedmiot dalszych analiz pod kątem możliwości występowania naruszeń prawa. Dotyczyć to może metodyki kształtowania cen surowców, terminów płatności czy niektórych klauzul.

Podmioty prowadzące działalność w zakresie wytwarzania słodów i ich ekstraktów w Polsce zostały poproszone o zaprezentowanie skali zrealizowanych dostaw (zakupów) zbóż niesłodowanych według rodzajów transakcji od krajowych dostawców. Miało to na celu pozyskanie i doprecyzowanie informacji o strukturze funkcjonujących umów, w efekcie – o ich znaczeniu we współpracy ze słodowniami w kolejnych latach 2020-2022 na rodzimym rynku.

Zestawiono łącznie producentów słodów i ich ekstraktów. Podmioty te pozyskiwały ziarno zbóż głównie bezpośrednio od plantatorów, w tym zwłaszcza na podstawie umów kontraktacji. Ale wartym odnotowania jest przy tym duże zmniejszenie udziału tych umów w 2022 roku wobec 2021 roku na rzecz przede wszystkim wzrostu udziału umów *ad hoc* z rolnikami, ale też z pośrednikami. Niewykluczone, że wynikało to z wyczekiwania strony podaźowej z podpisywaniem i realizacją umów, ograniczonej oferty i poszukiwania odbiorców chętnych sprzedać ziarno w obliczu gwałtownego wzrostu jego cen.

Tabela 1. Struktura wartości zbóż niesłodowanych pozyskanych przez producentów słodów i ich ekstraktów badanych przez UOKiK w latach 2020-2022 według krajowych dostawców i umów

Lp.	Wyszczególnienie	2020	2021	2022
1.	z własnej uprawy/produkcji	0%	0%	0%
2.	umowy <i>ad hoc</i> z rolnikami	13%	16%	22%
3.	umowy kontraktacji z rolnikami	72%	68%	52%
4.	umowy inne niż <i>ad hoc</i> i kontraktacji z rolni-	3%	3%	3%
5.	umowy <i>ad hoc</i> z pośrednikami	10%	11%	16%
6.	umowy inne niż <i>ad hoc</i> z pośrednikami	1%	2%	1%
7.	umowy <i>ad hoc</i> z przetwórcami – np. słodow-	0%	0%	0%
8.	umowy inne niż <i>ad hoc</i> z przetwórcami – np.	0%	0%	3%
9.	ogółem	100%	100%	100%

Źródło: opracowanie UOKiK na podstawie kwestionariuszy.

Ceny surowców do produkcji asortymentu słodowego

Dla słodowni kluczowym surowcem do produkcji były zboża niesłodowane, a dla wytwórców ekstraktów słodowych – słody. Poniżej przedstawiamy zestawienia cen dla lat 2021-2022 obliczone na podstawie kwestionariuszy w zakresie wielkości i wartości zrealizowanych zakupów przez słodownie. Zauważalny jest duży wzrost cen płaconych krajowym producentom rolnym za ziarno zbóż i przetwórcom – słodowniom za słody niż pośrednikom.

Ceny zbóż niesłodowanych pozyskanych przez słodownie w latach 2021-2022 wzrosły w większym stopniu niż w przypadku zakupionych przez browary – odpowiednio o 69% wobec 54% – ale tym samym osiągnęły ogółem zbliżony do siebie poziom około 1 500 zł/tonę. Słodownie płaciły przy tym mniej zróżnicowane ceny swoim dostawcom niż browary. Ale

podobnie jak w przypadku browarów, słodownie oferowały ceny wyższe niż ogółem w krajowym skupie prawdopodobnie z uwagi na ziarno generalnie lepszej jakości w ogólnej masie pozyskiwanego zboża.

Konkurencja i koncentracja na rynku słodów w Polsce

Niniejsza część raportu koncentruje się na słodowniach – producentach słodów. Jak już wspomniano, w Polsce wytwarzanie słodów odbywało się w pięciu podmiotach badanych przez UOKiK: Malteurop Polska Sp. z o.o., Optima Malt Sp. z o.o., Viking Malt Sp. z o.o., Słodownia Soufflet Polska Sp. z o.o. oraz Crisp Malt Sp. z o.o. Celem dopełnienia, pełniejszego zobrazowania sytuacji na rynku pozyskania tego asortymentu, skali podaży, pod uwagę zostali też wzięci jego pośrednicy w zakresie przywozu/importu, wywozu/eksportu i krajowej sprzedaży słodów (czy ich ekstraktów): Twój Mały Browar Krzysztof Ozdarski, NM Invest Sp. z o.o., Brenntag Polska Sp. z o.o., Browamator Sp. z o.o.

W pierwszej części niniejszego raportu wskazaliśmy, że według Euromalt roczny potencjał produkcyjny Polski w 2022 roku wynosił 425 tys. ton słodów. Natomiast informacje zebrane przez UOKiK wskazują na możliwość wytworzenia słodów przez badane słodownie w kraju w ilości 406 tys. ton. Są to zatem dane względem siebie zbliżone, porównywalne.

Wielkość produkcji słodów

Badani wytwórcy słodów w zasadzie odpowiadali za całość wielkości produkcji tego asortymentu w Polsce. Tak wynika z porównania wyników

z kwestionariuszy otrzymanych przez UOKiK i ogólnopolskich danych GUS.

Sumaryczna produkcja słodów przez badane słodownie w 2022 roku wyniosła 360 tys. ton (podobnie jak według GUS dla ogólnokrajowej zbiorowości) – 8% mniej niż w 2019 roku. Struktura udziałów poszczególnych wytwórców słodów w Polsce nie uległa fundamentalnym zmianom. w 2019 roku na pierwszym miejscu plasowała się Słodownia Soufflet Polska Sp. z o.o. z 20-30% udziałem, podobnie drugi Viking Malt Sp. z o.o. uzyskał 20-30% udziału w rynku. w 2022 roku na rynku dominował z kolei wspomniany Viking Malt Sp. z o.o. z 30-40% udziałem, a druga Słodownia Soufflet Polska Sp. z o.o. posiadała 20-30% udziału w produkcji słodów.

W produkcji dominował sód jęczmienny – w latach 2019-2022 stanowił on 91-92% ogółu tych produktów wytworzonych przez badane słodownie. Inne wskazane rodzaje słodów to pszeniczny i żytni.

Przywóz/import słodów

W części poprzedniej niniejszego opracowania wskazaliśmy, że stody były kupowane przez same browary bezpośrednio od krajowych i od zagranicznych dostawców: producentów słodów (słodownie) i pośredników. Ci krajowi producenci słodów i pośrednicy mogli pozyskiwać produkty również z zagranicy. Przy czym to browary generalnie odpowiadały za sprowadzanie słodów do Polski – w 2022 roku było to na poziomie

98%, a w 2021 roku – 86% ich ogólnokrajowego przywozu/importu do Polski.

W niniejszej części prezentujemy zatem skalę przywozu/importu tego asortymentu do Polski przez same badane słodownie, ale też – celem dopowiedzenia, pełniejszego zobrazowania sytuacji – przez pośredników.

Ogółem w 2022 roku przywóz słodów przez badanych dostawców dla browarów: słodownie i pośredników ukształtował się na poziomie 7,9 tys. ton i był o 21% mniejszy niż w 2019 roku. Skala przywozu tych produktów przez nich była zatem niewielka – w zależności od roku stanowiła 2-11% krajowej wielkości produkcji tego asortymentu czy 3-15% wielkości przywozu/importu słodów ogółem do Polski. Same tylko słodownie w 2022 roku sprowadziły prawie 7 tys. ton słodów, 22% mniej niż trzy lata wcześniej, a pośrednicy niecałe 0,9 tys. ton, 13% mniej niż w 2019 roku.

Pomimo mniejszej ilości sprowadzonych słodów przez krajowych dostawców browarów, ich wartość w 2022 roku była ogółem o 13% większa niż trzy lata wcześniej i wyniosła ponad 19 mln PLN. w przypadku tylko słodowni wzrost wartości sprowadzonych słodów wyniósł 5%, do prawie 15 mln PLN, ale w przypadku pośredników było to już 54%, chociaż jedynie do ponad 4 mln PLN.

Dane w zakresie przywozu/importu wskazują, że wśród badanych krajowych dostawców dla browarów dominującymi podmiotami sprowadzającymi słody do Polski były słodownie, w mniejszym stopniu pośrednicy.

Wywóz/eksport słodów

Sprzedaż słodów za granicę, poza Polskę, był domeną słodowni. Krajowi pośrednicy generalnie nie prowadzili sprzedaży słodów odbiorcom innym niż rodzimym. w 2022 roku słodownie w Polsce badane przez UOKiK sprzedały za granicę 94 tys. ton słodów, 23% więcej niż trzy lata wcześniej.

W zależności od roku, wywożono ilość odpowiadającą 19-30% krajowej produkcji słodów. Koresponduje to z wcześniej zaprezentowanymi informacjami w poprzedniej części niniejszego opracowania, że wywóz słodów z Polski odpowiadał do 36% wielkości ich krajowej produkcji. Wywóz/eksport słodów z Polski zrealizowany przez słodownie w latach 2019-2021 stanowił 96-98%, a w 2022 roku 72% ogółu sprzedaży słodów za granicę.

W 2022 roku wartość wywiezionych słodów wyniosła prawie 269 mln PLN, 79% więcej niż w 2019 roku. w większym zatem stopniu wzrosła wartość wywozu niż ilości.

Warto przy tym jednak zaznaczyć, że skala wywozu słodów z Polski zrealizowana przez badane słodownie w 2022 roku była 16% mniejsza niż w 2021 roku, choć w ujęciu wartościowym osiągnięto wynik o 25% lepszy.

Krajowa sprzedaż słodów

Wśród krajowych dostawców słodów na rynek Polski dominowały słodownie. Pośrednicy mieli znikomy udział w tym rynku. Zmiany w skali

zbytu tych produktów w kolejnych latach 2019-2022 przez poszczególne podmioty były różnokierunkowe, niemniej dominowały spadki.

Sumarycznie, w 2022 roku, ankietowani wytwórcy sprzedali w Polsce 256 tys. ton słodów, 15% mniej niż w 2019 roku. Pośrednicy odnotowali podobny poziom sprzedaży jak w 2019 roku – 1,4 tys. ton słodów.

Pomimo mniejszej ilościowo wielkości sprzedaży słodów w Polsce, w ujęciu wartościowym słodownie i pośrednicy generalnie w 2022 roku uzyskali 563 mln PLN, tj. 12% większe przychody z tego tytułu niż trzy lata wcześniej. w strukturze sprzedaży dominowały słodownie z ogólną kwotą 558 mln PLN. Liderem na rynku w takim ujęciu była Słodownia Soufflet Polska Sp. z o.o., drugie miejsce należało do Viking Malt Sp. z o.o., a trzecie do Crisp Malt Sp. z o.o.

Odbiorcami słodów od badanych krajowych dostawców: słodowni i pośredników w latach 2019-2022 był w Polsce głównie przemysł browarniany – odpowiadał on za prawie 100% wartości sprzedaży. Pozostali nabywcy słodów to przetwórcy spożywczy: producenci koncentratów, napojów, żywności tzw. wygodnej⁶², ale też przemysł cukierniczy/ciastkarski/piekarniczy czy spirytusowy. Podobnie struktura odbiorców kształtowała się w przypadku wywozu/eksportu słodów z tym, że w zależności od roku przemysł browarniany odpowiadał za 71-88% wartości wśród odbiorców zagranicznych.

---

⁶² Produkty spożywcze otrzymane w wyniku przetworzenia, z nadaniem pożądanej trwałości i możliwości szybkiego przygotowania. Porównaj: <https://dieta.kam.pl/zywnosc-wygodna/>, <https://www.forummleczarskie.pl/raporty/509.zywnosc-wygodna-convenience-food>.

Ze względu na postawione cele badania, w niniejszej części raportu uwaga koncentruje się na strukturze podmiotowej sprzedaży słodów w Polsce. Dopełniając przedstawione informacje, odniesiono dane zawarte w kwestionariuszach, uzyskane od badanych słodowni i pośredników, do ogólnokrajowych danych GUS w zakresie skali produkcji słodów ogółem w Polsce według dostępnych informacji za lata 2019-2022.

W celu wykazania struktury udziałów w krajowym rynku sprzedaży słodów w Polsce poszczególnych słodowni i pośredników/grup kapitałowych badanych przez UOKiK za punkt odniesienia przyjęto ilość ogólnokrajowej produkcji wytworzonej powiększonej o przywóz/import i pomniejszonej o wywóz/eksport (tabela 2). Natomiast w celu wykazania struktury udziałów w wartości sprzedanych słodów w Polsce poszczególnych słodowni i pośredników/grup kapitałowych badanych przez UOKiK przyjęto ogólnokrajową wartość produkcji sprzedanej powiększoną o przywóz/import i pomniejszoną o wywóz/eksport (tabela 3)⁶³.

Zgodnie z zapisem prawa⁶⁴, pozycja dominująca umożliwia przedsiębiorcy zapobieganie skutecznej konkurencji na rynku właściwym przez stworzenie mu możliwości działania w znacznym zakresie niezależnie od konkurentów, kontrahentów oraz konsumentów. Domniemywa się, że przedsiębiorca ma pozycję dominującą, jeśli jego udział w rynku

---

⁶³ GUS raportuje jedynie produkcję wytworzoną według masy i wartość produkcji sprzedanej słodów. Porównaj np.: Działalność Bazy Wiedzy <https://dbw.stat.gov.pl/baza-danych>, Produkcja wyrobów przemysłowych w 2023 r. i wydania wcześniejsze.

⁶⁴ Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, Dz. U. 2020 poz. 1076, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200001076>.

przekracza 40%. w analizowanych przypadkach słodowni i pośredników na tle szerszej, ogólnokrajowej zbiorowości taka sytuacja nie wystąpiła. Przykładowo, w 2022 roku Słodownia Soufflet Sp. z o.o. posiadała najwięcej, bo 10-20% udziału w ilości sprzedanych słodów w Polsce, Viking Malt Sp. z o.o. podobnie 10-20%, a Crisp Malt Sp. z o.o. i Malteurop Polska Sp. z o.o. po 0-10%. Łącznie badane słodownie i pośrednicy odpowiadali za 54% ilości sprzedanych słodów w kraju (tabela 2). Podobne udziały uzyskano w odniesieniu do wartości sprzedanych słodów w Polsce (tabela 3).

Tabela 2. Udział w krajowym rynku sprzedaży słodów w Polsce badanych dostawców dla browarów: słodownie i pośredników, w odniesieniu do danych GUS oraz krajowa sprzedaż słodów, według ilości, w procentach

Lp.	Podmiot	2019	2020	2021	2022
1.	Słodownie ogółem, w tym:	56%	59%	53%	54%
1.a.	Malteurop Polska Sp. z o.o.	0-10%	10-20%	0-10%	0-10%
1.b.	Optima Malt Sp. z o.o.	0-10%	0-10%	0-10%	0-10%
1.c.	Viking Malt Sp. z o.o.	10-20%	10-20%	10-20%	10-20%
1.d.	Słodownia Soufflet Polska Sp.	10-20%	10-20%	10-20%	10-20%
1.e.	Crisp Malt Sp. z o.o.	10-20%	10-20%	10-20%	10-20%
2.	Pośrednicy ogółem	0%	0%	0%	0%
3.	Ogółem słodownie i pośred-	56%	59%	53%	54%
4.	Pozostałe podmioty **	44%	41%	47%	46%
5.	Krajowa sprzedaż słodów, w tonach ***	539 828	508 987	545 037	477 030

* Obliczono i zaprezentowano z uwzględnieniem dwóch miejsc po przecinku.

** Producenci z zagranicy, w tym bezpośredni dostawcy dla browarów, oraz inni pośrednicy nie wykazani w tabeli (np. inni dostawcy dla producentów z branży ciastkarskiej czy piekarniczej).

*** Rozumiana jako produkcja wytworzona + przywóz/import – wywóz/eksport słodów wg danych GUS.

Źródło: opracowanie UOKiK na podstawie kwestionariuszy i GUS: Produkcja wyrobów przemysłowych w 2023 r. i wydania wcześniejsze, Dziedziczne Bazy Wiedzy: <https://dbw.stat.gov.pl/baza-danych>.

Mały udział słodowni i pośredników w krajowym rynku słodów wynikał z faktu, że browary, obok zakupów u krajowych słodowni czy pośredników, również we własnym zakresie sprowadzały słody – przykładowo w 2022 roku w skali odpowiadającej aż 98% ogółu słodów sprowadzonych w tym czasie do kraju. Jak już uprzednio wskazano, rodzima produkcja słodów nie była wystarczająca do zaspokojenia ilościowych (i jakościowych) potrzeb browarów: połowa ilości słodów zakupionych przez badane browary w 2022 roku pochodziła z zagranicy, w 2021 roku było to 46%.

Tabela 3. Udział w krajowym rynku sprzedaży słodów w Polsce badanych dostawców dla browarów: słodownie i pośredników, w odniesieniu do danych GUS oraz przywóz/import słodów, według wartości sprzedaży, w procentach

Lp.	Podmiot	2019	2020	2021	2022
1.	Słodownie ogółem, w tym:	59%	63%	53%	53%
1.a.	Malteurop Polska Sp. z o.o.	0-10%	10-20%	0-10%	0-10%
1.b.	Optima Malt Sp. z o.o.	0-10%	0-10%	0-10%	0-10%
1.c.	Viking Malt Sp. z o.o.	10-20%	10-20%	10-20%	10-20%
1.d.	Słodownia Soufflet Polska Sp.	10-20%	10-20%	10-20%	10-20%
1.e.	Crisp Malt Sp. z o.o.	10-20%	10-20%	10-20%	10-20%
+2.	Pośrednicy ogółem	0%	0%	0%	0%
3.	Ogółem słodownie i pośred-	59%	64%	53%	53%
4.	Pozostałe podmioty **	41%	36%	47%	47%
5.	Krajowa wartość sprzedaży słodów,	848 000	742 987	856 835	1 053 127

* Obliczono i zaprezentowano z uwzględnieniem dwóch miejsc po przecinku.

*** Producenci z zagranicy, w tym bezpośredni dostawcy dla browarów, oraz inni pośrednicy nie wykazani w tabeli (np. inni dostawcy dla producentów z branży ciastkarskiej czy piekarniczej).

*** Rozumiana jako wartość produkcji sprzedanej + przywóz/import – wywóz/eksport słodów wg danych GUS. Źródło: opracowanie UOKiK na podstawie kwestionariuszy i GUS: Produkcja wyrobów przemysłowych w 2023 r. i wydania wcześniejsze, Dziedziczne Bazy Wiedzy: <https://dbw.stat.gov.pl/baza-danych>.

Sprawozdania finansowe badanych producentów słodów

W ramach badania podjęto próbę oceny wielkości i struktury aktywów⁶⁵ oraz pasywów⁶⁶, wyników finansowych słodowni. Pełniejsze zobrazowanie sytuacji w tym zakresie utrudniał fakt prezentacji danych przez trzy podmioty w roku kalendarzowym, obejmującym okres od stycznia do grudnia, a przez dwa w roku gospodarczym, tj. od lipca do czerwca roku następnego. Zdecydowano przedstawić dane w roku kalendarzowym dla Viking Malt Sp. z o.o., Crisp Malt Sp. z o.o., Optima Malt Sp. z o.o. i osobno w roku gospodarczym dla Malteurop Polska Sp. z o.o. i Słodowni Soufflet Sp. z o.o.

Z dostępnych informacji zawartych na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości⁶⁷ wynika, że w latach 2018-2023 właściwie jedynie słodownia Optima Malt Sp. z o.o. notowała malejący i najniższy poziom aktywów. Największymi zasobami w 2023 roku (sezonie 2022/2023) dysponowała – według kolejności – Viking Malt Sp. z o.o., Malteurop Polska Sp. z o.o. i Crisp Malt Sp. z o.o. oraz Słodownia Soufflet Polska Sp. z o.o. Wartość aktywów badanych słodowni w latach 2018-2023 prezentuje wykres 5

⁶⁵ Aktywa: zasoby majątkowe firmy.

⁶⁶ Pasywa: źródła finansowania aktywów. Generalnie obejmują kapitał – środki własne, i zobowiązania – środki z zewnątrz, pożyczone.

⁶⁷ https://ekrs.ms.gov.pl/rdf/pd/search_df.

Wykres 5. Wartość aktywów słodowni badanych przez UOKiK w latach 2018-2023, w mln PLN

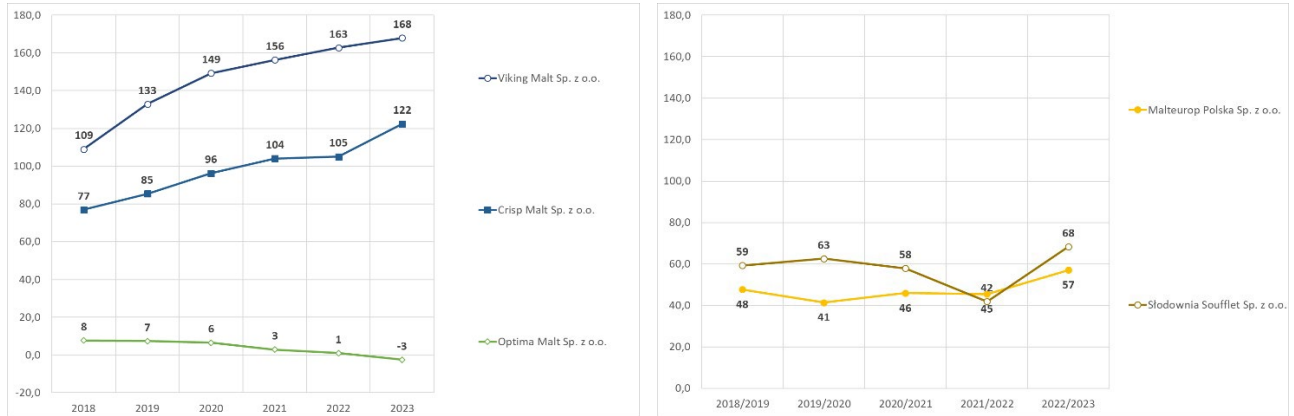

Źródło: opracowanie UOKiK na podstawie sprawozdań finansowych podmiotów: https://ekrs.ms.gov.pl/rdf/pd/search_df.

Jednocześnie Viking Malt Sp. z o.o. i Crisp Malt Sp. z o.o. sukcesywnie zwiększały wartości kapitału własnego. Na tym tle w Malteurop Polska Sp. z o.o. i Słodowni Soufflet Polska Sp. z o.o. poziom tej części majątku wahał się w zasadzie wokół wartości odpowiadających średnim wartościom dla tych spółek z lat 2018-2023, a w Optima Malt Sp. z o.o. ulegał zmniejszeniu. Kwestie te obrazuje wykres 6.

Wykres 6. Wartość kapitałów własnych słodowni badanych przez UOKiK w latach 2018-2023, w mln PLN

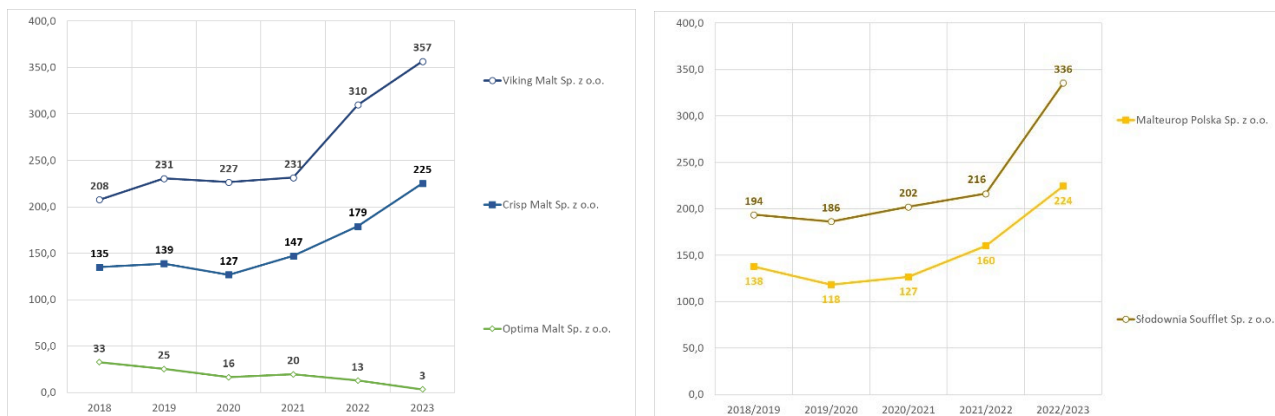

Źródło: opracowanie UOKiK na podstawie i sprawozdań finansowych podmiotów:
https://ekrs.ms.gov.pl/rdf/pd/search_df.

W latach 2018-2023 spośród pięciu badanych słodowni jedynie Optima Malt Sp. z o.o. odnotowała malejący trend w poziomie uzyskiwanych przychodów. Pozostałe, przy spowolnieniu w roku 2020 lub sezonie 2019/2020, charakteryzowały się trendami wzrostowymi. Zostało to przedstawione na wykresie 7.

Wykres 7. Przychody w słodowniach badanych przez UOKiK w latach 2018-2023, w mln PLN

Źródło: opracowanie UOKiK na podstawie sprawozdań finansowych podmiotów: https://ekrs.ms.gov.pl/rdf/pd/search_df.

W analizowanym okresie malejące przychody w Optima Malt Sp. z o.o. przełożyły się na straty. w Viking Malt Sp. z o.o. po bardzo dobrym wyniku 24 mln PLN w 2019 roku nastąpiła redukcja zysków, do zaledwie 5 mln PLN w 2023 roku. w Crisp Malt Sp. z o.o. najniższą wartość odnotowano w 2022 roku – 1 mln PLN, by w roku następnym uzyskać ponad 17 mln PLN. Podobnie przebieg zdarzeń miał miejsce w Słodowni Soufflet Polska Sp. z o.o.: w 2022/2023 osiągnęła ona 26 mln PLN zysku, podczas gdy w sezonie poprzednim wynik był ujemny. w Malteurop Polska Sp. z o.o. z kolei ujemny wynik 4 mln PLN odnotowano w sezonie 2019/2020, by następnie trend wzrostowy doprowadził do 12 mln PLN w 2022/2023. Zysk netto w podmiotach badanych przez UOKiK w latach 2018-2023 prezentuje wykres 8.

Wykres 8. Zysk netto w słodowniach badanych przez UOKiK w latach 2018-2023, w mln PLN

Źródło: opracowanie UOKiK na podstawie sprawozdań finansowych podmiotów: https://ekrs.ms.gov.pl/rdf/pd/search_df.

W oparciu o sprawozdania finansowe 5 badanych największych uczestników rynku produkcji słodów przeprowadzono analizę dynamiki obrotu i rentowności przedsiębiorstw tej branży. Dokonano analizy wskaźnikowej, polegającej na obliczeniu odpowiednich relacji zachodzących pomiędzy określonymi, ujętymi w sprawozdaniach finansowych wielkościami. Tabela 4 prezentuje zestawienie podstawowych wskaźników ekonomiczno-finansowych z grupy wskaźników rentowności. Generalnie, w ich przypadku, im większą wartość osiągają, tym lepsza jest sytuacja przedsiębiorstwa. Zgodnie z literaturą przedmiotu zasadna jest analiza rentowności w oparciu o kilka różnych wskaźników⁶⁸

⁶⁸ Przykładowo większa wartość rentowności sprzedaży liczonej zyskiem netto do sprzedaży oznacza co do zasady korzystniejszą sytuację finansową przedsiębiorstwa. w praktyce jednak na ogół powtarza się zależność, iż gałęzie wysoko kapitałochłonne, o długim cyklu operacyjnym, angażujące wysokie kapitały obrotowe, cechują się niższymi rentownościami niż gałęzie o dużym zaangażowaniu wysoko wykwalifikowanej kadry i krótkim cyklu operacyjnym – zobacz np. M. Sierpińska. T. Jachna, Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 198.

uwzględniających oprócz sprzedaży także wielkości bilansowe: aktywa ogółem i kapitał własny.

Tabela 4. Podstawowe wskaźniki oceny rentowności przedsiębiorstw

Lp.	Nazwa wskaźnika	Sposób wyliczenia (przyjęty wzór)	Interpretacja wskaźnika (treść wskaźnika)
1.	Rentowność obrotu netto	zysk netto/ przychody ogółem	Informuje ile procent przychodów ogółem stanowi zysk po odliczeniu wszystkich kosztów i zapłaceniu podatków.
2.	ROS Rentowność sprzedaży (mierzona zyskiem netto)	zysk netto/ przychody ze sprzedaży	Informuje ile procent sprzedaży stanowi marża zysku po odliczeniu wszystkich kosztów i zapłaceniu podatków. Pogorszenie wskaźnika oznacza, że firma musi zrealizować większe rozmiary sprzedaży do osiągnięcia określonej kwoty zysku. Jeśli wskaźnik przyjmuje wartość ujemną, nazywany jest deficytowością.
3.	ROA Rentowność majątku ogółem	zysk netto/majątek (aktywa) ogółem	Informuje o efektywności wykorzystania majątku (całości zasobów firmy), czy innymi słowy, ile zysku netto przynosi każda złotówka zaangażowana w finansowanie majątku.
4.	ROE Rentowność kapitału własnego	zysk netto/kapitał własny	Określa stopę zyskowności zainwestowanych w firmie kapitałów własnych. Wskaźnik ten powinien przyjąć poziom co najmniej równy stopie inflacji (w takim przypadku mówi się o utrzymaniu realnej wartości kapitałów własnych na tym samym poziomie).

Źródło: opracowanie UOKiK na podstawie literatury przedmiotu (m.in. M. Sierpińska. T. Jachna, Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007) oraz metodyki GUS dla rentowności obrotu netto: <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/588.pojecie.html>; data pobrania 29.05.2023 r.

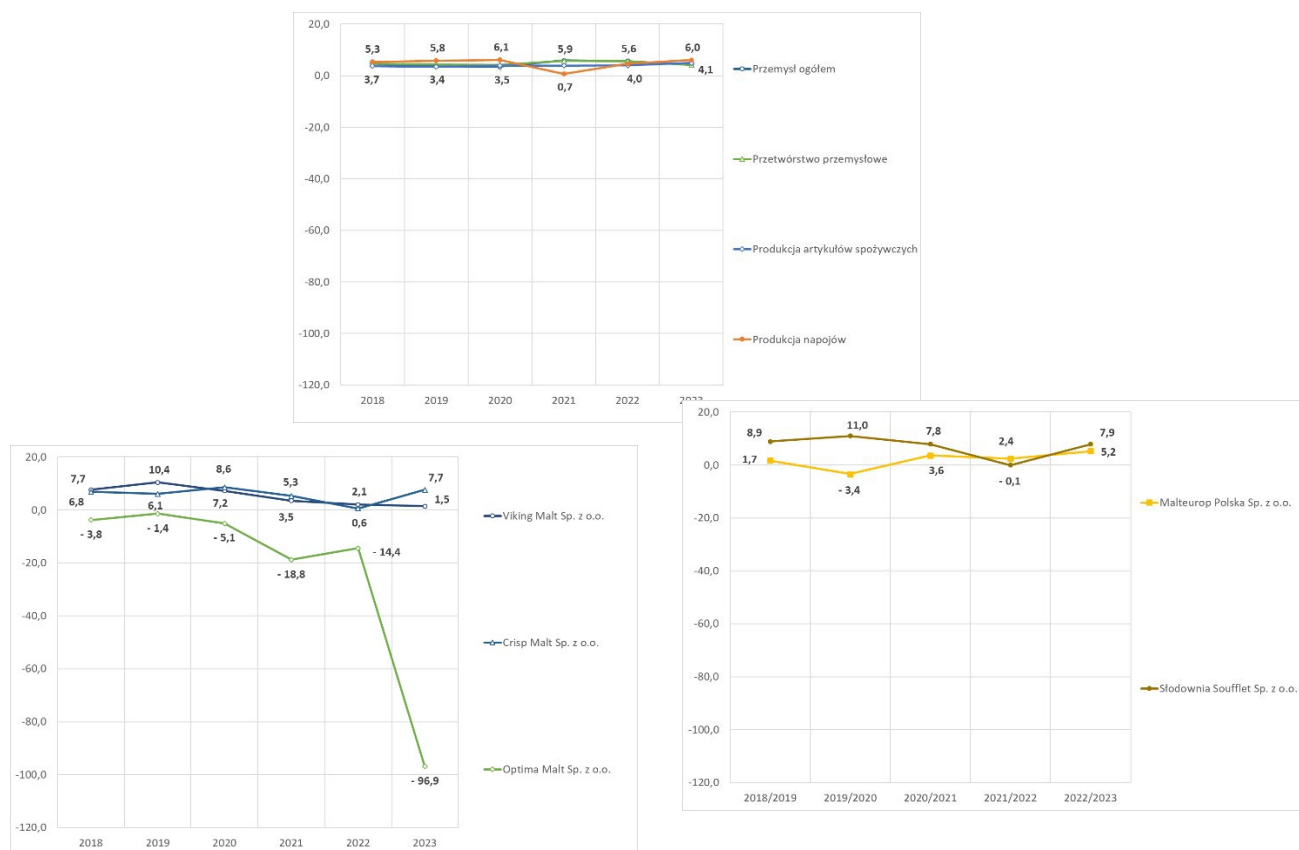
Skala i zakres wartości wskaźników rentowności obrotu netto dla badanych śłodowni w latach 2018-2023 były bardzo mocno zróżnicowane, również w odniesieniu do przeciętnych danych GUS. w 2023 roku doszło do załamania i tak już ujemnych odczytów w Optima Malt Sp. z o.o. – stąd też zapewne w 2024 roku procedowano upadłość podmiotu⁶⁹. Viking Malt Sp. z o.o. po 2019 roku notowała coraz mniejsze wartości tej miary.

⁶⁹ Zgodnie z informacją zawartą na stronie Krajowego Rejestru Zadłużonych Ministerstwa Sprawiedliwości: krz.ms.gov.pl.

Z kolei w Crisp Malt Sp. z o.o. najniższy wynik 0,6% wystąpił w 2022 roku, by w następnym osiągnąć wartość 7,7%. Te dwa podmioty były jednocześnie jedynymi z niezmiennie dodatnimi odczytami w tym czasie. Malteurop Polska Sp. z o.o. wypracowała ujemną wartość w sezonie 2019/2020, a Słodownia Soufflet Polska Sp. z o.o. w sezonie 2021/2022.

Wykres 9. Wskaźniki rentowności obrotów netto w wybranych działach gospodarki Polski i w słodowniach badanych przez UOKiK w latach 2018-2023*, w procentach**

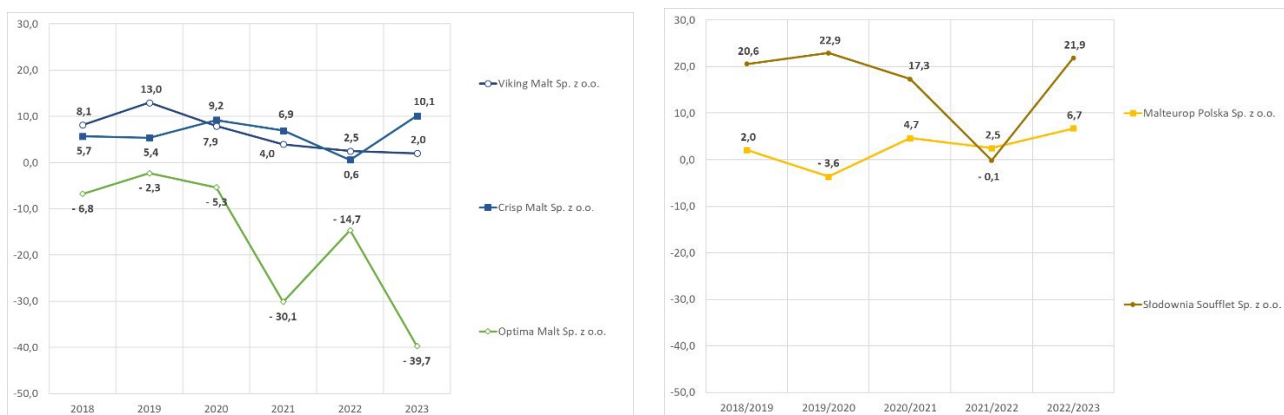

* w przypadku przemysłu ogółem, przetwórstwa przemysłowego, produkcji artykułów spożywczych i napojów rok 2023 podano w celu orientacyjnym: dane dotyczą bowiem podmiotów o liczbie pracujących powyżej 49 osób, podczas gdy w latach wcześniejszych – powyżej 9 osób.

** Skala przyjęta celem pełniejszego zobrazowania kształtowania się wartości w gospodarce ogółem i w słodowniach. w przypadku przemysłu ogółem, przetwórstwa przemysłowego, produkcji artykułów spożywczych i napojów podano generalnie wartości minimalne i maksymalne, jakie średnio odnotowano w tych branżach. Źródło: opracowanie UOKiK na podstawie GUS, Biuletyn statystyczny 8/2024, Rocznik Statystyczny Przemysłu 2023 i wydania z lat wcześniejszych oraz sprawozdań finansowych podmiotów: https://ekrs.ms.gov.pl/rdf/pd/search_df.

Dla badanego okresu rentowności majątku ogółem ROA i kapitału własnego ROE w słodowniach w zasadzie kształtowały się podobnie jak w przypadku wskaźników rentowności obrotu netto. Kwestie te obrazują kolejne dwa wykresy 10 i 11. Jak wynika ze światowych badań długookresowe przeciętne zwroty z kapitału, co w przybliżeniu oznacza rentowność aktywów, tj. ROA na przykład w okresie 15 lat, niezależnie od gospodarki zwykle wynoszą około 5%, przy czym są niższe w przypadku bezpieczniejszych inwestycji (np. 3-4%) lub wyższe w przypadku tych bardziej ryzykownych w rodzaju inwestowania na rynku akcji (np. 7-8%)⁷⁰.

Wykres 10. Wskaźniki rentowności majątku ogółem ROA w słodowniach badanych przez UOKiK w latach 2018-2023, w procentach

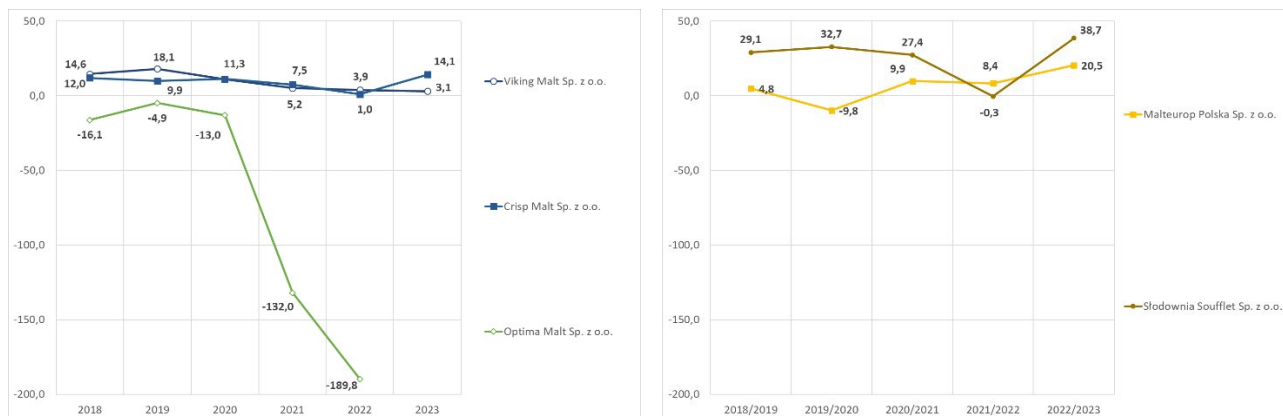

Źródło: opracowanie UOKiK na podstawie sprawozdań finansowych podmiotów: https://ekrs.ms.gov.pl/rdf/pd/search_df.

⁷⁰ Zobacz np. Th. Piketty, *Le capital au 21e siècle*, Editions du Seuil – Septembre 2013, s. 93.

Wykres 11. Wskaźniki rentowności kapitału własnego ROE w słodowniach badanych przez UOKiK w latach 2018-2023, w procentach

Źródło: opracowanie UOKiK na podstawie sprawozdań finansowych podmiotów: https://ekrs.ms.gov.pl/rdf/pd/search_df.

Ocena konkurencji na rynku surowców do produkcji piwa przez badane browary

Przedmiotem zainteresowania UOKiK była ocena poziomu konkurencji na rynku piwa oraz surowców do jego wytwarzania badanych browarów. w kwestionariuszu zadano zatem pytanie: jak Państwo oceniają obecny poziom konkurencji na rynku piwa oraz na rynku surowców potrzebnych do jego produkcji. Czy zmienił się on w latach 2019-2023?

Odpowiedzi udzielone na temat rynku piwa i asortymentu chmielowego zostały przedstawione w pierwszym raporcie z badania. w niniejszym uwaga koncentruje się na rynku asortymentu słodowego.

W wypowiedzi szeregu browarów rynek surowców do produkcji piwa, w tym siodu, był konkurencyjny. Kilku respondentów wskazało na

poziom konkurencji na rynku surowców jako umiarkowany. Ich zdaniem nie zaszły przy tym istotne zmiany w latach 2019-2023.

Z kolei jeden z browarów uznał rynek za mało konkurencyjny, wskazał na niedużą liczbę dostawców narzucających odbiorcom ceny i warunki, które – zdaniem ankietowanego – mogły być negocjowane jedynie przez koncerny.

Zdaniem jednego z badanych, w Polsce oraz w najbliższym otoczeniu (szczególnie Czechy, Słowacja) znajduje się wiele zakładów produkcyjnych słodu na światowym poziomie. Są to wielkie grupy słodownicze, które współpracują z dużymi koncernami w Polsce i za granicą. Wiele zakładów ma międzynarodowe certyfikacje i jakość produktów jest na bardzo wysokim poziomie. Zauważalny i niebezpieczny jest przy tym trend dużego wywozu/eksportu słodu z Polski. Niepokojącym jest też malejący z roku na rok areał uprawy jęczmienia browarnego, co negatywnie wpływa na dostępność jego i słodu oraz podnosi ich ceny.

W ocenie innego ankietowanego na polskim rynku surowców do produkcji piwa działa stosunkowo dużo różnych dostawców, co zazwyczaj prowadzi do dobrej konkurencji. w przypadku przemysłu słodowego w Europie możliwości dostaw są ograniczone i dokonuje się bardzo niewiele inwestycji. Przedstawiciele browaru wskazali na słabe bilansowanie się popytu z podażą na rynku EU z uwagi na duży eksport słodu z Europy na rynki Azji/Afryki/Ameryki Pd. Dotyczy to szczególnie słodowni

zlokalizowanych w pobliżu portów lub w portach. Polska będąca importerem netto słodu jest mocno uzależniona od ogólnego bilansu w Europie. Dodatkowo, z uwagi na dużą kapitałochłonność, badana firma nie widzi kolejnych inwestycji w rozbudowę czy budowę słodowni w miarę wyłączenia/likwidacji tych najbardziej nieefektywnych energetycznie (trend szczególnie zauważalny w Niemczech). Zatem brak jest zastąpienia/inwestycji potęgujący niekorzystny bilans popytu/podaży.

Zdaniem przedstawicieli jednego z browarów, rynek przetwórców surowców do produkcji piwa (słód jęczmienny) jest zdominowany przez podmioty zagraniczne, których działalność jest wspierana przez rządy krajów, z których się wywodzą. Beneficjentami tych korzyści nie jest rynek polski, a przynajmniej nie wszyscy jego uczestnicy.

W ocenie kolejnego wytwórcy piwa w analizowanym okresie rynek surowcowy uległ konsolidacji, a co za tym idzie osłabieniu uległa pozycja negocjacyjna najmniejszych producentów. Uczynienie ze słodowni międzynarodowych koncernów zatarło także informacje na temat pochodzenia surowców.

Konkurujący producent piwa podkreślił konieczność skupienia się na parametrach jakościowych i kosztowych oraz szukania dostawców surowców spełniających te wymagania.

Ocena konkurencji na rynku przez badanych producentów słodów

Przedmiotem zainteresowania UOKiK była również ocena poziomu konkurencji na rynku asortymentu słodowego badanych producentów tej grupy produktów. w kwestionariuszu zadano pytanie: jak Państwo oceniają obecny poziom konkurencji na rynku produkcji słodów? Czy zmienił się on w latach 2019-2023? Przy czym udzielone odpowiedzi odnosiły się do rynku surowców do produkcji słodów, jak i samego rynku produkcji słodów.

Ocena konkurencji na rynku surowców do produkcji słodów

Przedstawiciele jednej ze słodowni zaznaczyli, że rynek jęczmienia browarnego w Polsce jest deficytowy. Co roku znacząca ilość jęczmienia musi być sprowadzana w celu pokrycia lokalnego zapotrzebowania. Producenci – rolnicy i pośrednicy mogą wybierać odbiorców. Rynek jest bardzo konkurencyjny, bowiem w ocenie badanego jest rynkiem sprzedającego, który w każdych warunkach może sprzedać swój surowiec do słodowni.

Podobnie inny wytwórca słodów wskazał, że długoterminowy niedobór jęczmienia browarnego w Polsce, istotnie zwiększony w ostatnich kilku latach z uwagi na zmniejszenie liczby hektarów przeznaczonych pod jego uprawę utrzymuje konkurencję pomiędzy kupującymi na wysokim poziomie.

W kwestionariuszu kolejnego z badanych zawarto opinię, że popyt na surowce do produkcji sładów w Polsce jest stały ze względu na niezmiennie w zasadzie moce produkcyjne podmiotów go wytwarzających. Zdaniem ankietowanych nie widać również w niedalekiej przyszłości woli do inwestowania z wielu względów, tj.: nasycenia rynku polskiego i europejskiego, dużej podaży ze strony słodowni czeskich i słowackich, znaczącego wzrostu kosztów inwestycji, braku trendu wzrostowego w konsumpcji piwa w Polsce. Zmienność podaży na rynku surowców do produkcji sładów zależy od wielu czynników, tj.: wskazanego popytu ze strony wytwórców, cen oferowanych na surowce rolnicze, konkurencyjności jęczmienia w stosunku do innych zbóż, kosztów jego wytwarzania i finalnie zysku z 1 ha dla producenta. w ocenie badanego, głównymi konkurentami dla jęczmienia są zazwyczaj: pszenica, kukurydza, rzepak. Według innej słodowni rynek surowców do produkcji sładów w zasadzie nie zmienił się.

Ocena konkurencji na rynku produkcji sładów

W odpowiedzi na pytanie w jednej ze słodowni wskazano, że rynek produkcji sładów jest w Polsce konkurencyjny. Oprócz podmiotów krajowych występuje silna konkurencja z podmiotami zagranicznymi, zwłaszcza z Czech i Słowacji. Duży udział przywozu/importu sładów w lokalnym bilansie tego produktu wskazuje, że polskie słodownie konkurują nie tylko ze sobą, ale też ze znaczącym przywozem/importem. Ograniczona dostępność krajowego jęczmienia browarnego zaostcza konkurencję z podmiotami zagranicznymi.

Podobnie zgodnie z wypowiedzią kolejnego ankietowanego, istnieje bardzo duża konkurencja. Na rynku funkcjonuje czterech bardzo dużych graczy z kapitałem zagranicznym, którzy – zdaniem ankietowanego – posiadają 98% rynku (z badania UOKiK 99% w 2022 roku).

W ocenie przedstawicieli innej słodowni konkurencyjność jest duża, co wynika z obecności 4 dużych słodowni (wliczając spółkę) należących do międzynarodowych grup słodowniczych. Jeden ze wskazanych podmiotów ma mniejsze znaczenie ze względu na swoje małe moce produkcyjne i zasięg sprzedaży w zasadzie na rynku lokalnym.

Według ankietowanych, na przełomie ostatnich 5 lat stabilizował się podział pomiędzy sprzedaż na rynek lokalny i wywóz/eksport. Wynika to z nasycenia rynku lokalnego, gdzie wytwórcy poszukują innych kanałów sprzedaży, co w przypadku międzynarodowych grup słodowniczych jest ułatwione poprzez dostęp do kontraktów grupowych. Dodatkowo presja cenowa ze strony słodowni czeskich i słowackich skłaniała krajowych producentów do rozwijania eksportu słodów.

W jednej z wytwórni słodów zauważono, że spadek spożycia piwa w ostatnich latach na rynku krajowym oraz zwiększenie mocy produkcyjnych w Słowacji, skąd Polska sprowadza najwięcej słodu, oraz dodatkowo zmniejszenie zużycia słodu na hektolitr wyprodukowanego piwa

(rosnący udział piw smakowych oraz nisko i bezalkoholowych), utrzymuje konkurencję pomiędzy producentami słodów na wysokim poziomie.

Antykonkurencyjne i nieuczciwe praktyki widziane przez producentów słodów

Żaden z podmiotów badanych przez UOKiK nie wskazał na antykonkurencyjne czy nieuczciwe praktyki na rynku.

Podsumowanie

1. Badanie krajowego rynku piwa oraz rolno-spożywczych produktów (surowców) wykorzystywanych do jego wytwarzania, w tym określenie jego struktury i stopnia koncentracji, zostało przeprowadzone przez UOKiK w ramach postępowania wyjaśniającego DAR-1.401.1.2023.RLL.
2. Analizą objęto lata 2019-2022. w zależności od dostępnych danych ujęto również rok 2023. Niemniej, dla zobrazowania trendów, uwzględniono również wcześniejsze lata, szczególnie od 2005 roku, jako pierwszego pełnego roku członkostwa Polski w Unii Europejskiej.
3. Celem badania było zebranie informacji o funkcjonowaniu krajowego rynku piwa oraz surowców przeznaczonych do jego produkcji, zwłaszcza relacji między producentami rolnymi a browarami – podmiotami wytwarzającymi i oferującymi piwa. Wyniki badania w zakresie rynku słodów zawarto w niniejszym raporcie, a piwa i chmielu

przedstawiono w osobnym opracowaniu opublikowanym w 2024 roku.

4. Rynek słodów i piwa w Polsce współtworzą przetwórcy, w tym browary, pośrednicy oraz relatywnie najsłabsza, choć najliczniejsza grupa producentów rolnych, w tym plantatorów zbóż. Adresatami badania było zatem 16 wybranych browarów, w tym najwięksi wytwórcy piwa działający w kraju. Objęto nim również przetwórców – producentów asortymentu słodowego oraz pośredników wskazanych przez badane browary jako ich dostawcy.
5. Fundamentalnym surowcem dla słodowni i w efekcie dla browarów były niesłodowane ziarna zbóż. z nich bowiem wytwarzano słody (i następnie według zapotrzebowania ekstrakty słodowe); były one również, obok słodów czy ich ekstraktów, dodatkiem w produkcji piwa w niektórych browarach. Przy czym kluczowym ziarnem okazał się jęczmień.
6. W Polsce obserwuje się trend spadkowy w liczbie gospodarstw z zasiewem jęczmienia (z prawie 657 tys. w 2002 roku do 190 tys. w 2020 roku), również zmniejszenie areału tej uprawy (z 1,1 mln ha w 2000 roku do 0,6 mln ha w 2023 roku – różnica 41%). Jednocześnie jednak, z uwagi m.in. na poprawę agrotechniki, zbiory tego ziarna nie odnotowały tak dużej zmiany: w 2023 wyniosły 2,9 mln ton wobec 3,3 mln ton przeciętnie w latach 2000-2022 (różnica 13%, choć np. w odniesieniu do bardzo udanego roku 2012 było to aż 31% mniej)⁷¹. Niemniej, niektóre badane słodownie, ale i wytwórcy piwa, wskazywali na

---

⁷¹ Dane te odnoszą się do jęczmienia ogółem, bowiem w statystyce nie wyróżnia się *stricto* jęczmienia browarnianego.

deficyt jęczmienia browarnianego na rynku polskim (co przekładało się na produkcję sładów za małą w stosunku do potrzeb browarów). z tego powodu na przykład Grupa Żywiec podjęła inicjatywę w zakresie wsparcia uprawy jęczmienia w Polsce.

7. W ocenie przedstawicieli szeregu browarów rynek surowców do produkcji piwa, w tym słodu, jest konkurencyjny. Zwrócono uwagę na malejący areał upraw jęczmienia browarnego w Polsce i dużą skalę wywozu/eksportu asortymentu słodowego. Ograniczało to ich zdaniem dostępność surowca w kraju i generowało wzrost jego cen. Zdaniem badanych Polska ma dużą konkurencję na rynku zbóż i sładów ze strony Czech czy Słowacji.
8. W podobnym tonie wypowiedzieli się przedstawiciele słodowni zaopatrujących badane browary. Wskazywano, że polski rynek sładów jest rynkiem sprzedawców surowców. Presja cenowa ze strony słodowni czeskich czy słowackich skłaniała krajowych przetwórców do rozwijania eksportu sładów.
9. Badane browary w Polsce w latach 2021-2022 zaopatrywały się w słydy w podobnej skali wśród krajowych i zagranicznych dostawców (czyli około połowy sładów sprowadzano z zagranicy – słydy nabywane przez browary za granicą stanowiły odpowiednio aż 86% i 98% ogółu sładów sprowadzonych w tym czasie do Polski przez wszystkie podmioty). Jedynie jeden miał własną słodownię, w której wytwarzał słydy wyłącznie na własne potrzeby.
10. Browary pozyskiwały w Polsce słydy głównie od przetwórców – słodowni, na podstawie długoterminowych umów kontraktowych

i innych. w śladowym zakresie były natomiast kupowane od pośredników – głównie *ad hoc*. Skala pozyskania przez badane browary ekstraktów słodowych w strukturze asortymentu słodowego ogółem była znikoma. Produkt ten oferowali prawie wyłącznie pośrednicy w ramach umów kontraktowych. Surowe zboża niesłodowane w największym stopniu kupowano od przetwórców i pośredników, a nie od producentów rolnych.

11. Na polskim rynku produkcji słodów dominowały 4 słodownie z kapitałem zagranicznym: Viking Malt Sp. z o.o., Słodownia Soufflet Polska Sp. z o.o., Malteurop Polska Sp. z o.o. oraz Crisp Malt Sp. z o.o. Łącznie w 2022 roku odpowiadały one za 99% wielkości produkcji słodów w kraju, a największy wytwórca posiadał 30-40% udziału w produkcji. Wśród większych graczy była tylko jedna słodownia z rodzimym kapitałem – Optima Malt Sp. z o.o. Na czas finalizacji niniejszego raportu uzyskano informacje o procesie upadłości tego podmiotu.
12. Słodownie objęte badaniem oprócz własnej produkcji słodów, sprowadzały je również z zagranicy w ilościach odpowiadających odpowiednio około 14% i 3% ogółu słodów sprowadzonych do Polski w 2021 i 2022 roku (gros słodów za granicą kupowały same browary – patrz punkt 9 niniejszego podsumowania, w marginalnym zakresie słody sprowadzali również pośrednicy).
13. Krajowa produkcja słodów nie była wystarczająca, by zaspokoić potrzeby badanych browarów. Uwzględniając skalę sprzedaży – wielkość krajowego rynku sprzedaży słodów w Polsce w ostatnim badanym roku 2022 Słodownia Soufflet Sp. z o.o. posiadała najwięcej, bo

10-20% udziału, podobnie drugi Viking Malt Sp. z o.o. 10-20%, Crisp Malt Sp. z o.o. 10-20% a Malteurop Polska Sp. z o.o. 0-10%. Łącznie badane słodownie i pośrednicy odpowiadali za 54% ilości sprzedanych słodów w kraju. Podobne proporcje uzyskano w odniesieniu do wartości sprzedanych słodów w Polsce.

14. Żaden z badanych podmiotów produkujących i pozyskujących słody nie przekroczył 40% udziału w rynku. Mały udział słodowni i pośredników w krajowym rynku słodów wynikał z faktu, że browary – jak już zaznaczyliśmy – obok zakupów u krajowych słodowni czy pośredników, również we własnym zakresie sprowadzały słody (w ostatnim badanym 2022 roku w skali odpowiadającej aż 98% ogółu słodów sprowadzonych w tym czasie do kraju).
15. Słodownie, zboża potrzebne do wytworzenia słodów, pozyskiwały od producentów rolnych – wyłącznie od krajowych, ale też od krajowych i zagranicznych pośredników czy przetwórców. Ogółem krajowi dostawcy do badanych słodowni w latach 2021-2022 zapewnili po około 80% wielkości oraz wartości dostaw surowego ziarna niesłodowanego. Czyli około 20% ziarna słodownie sprowadzały wprost z zagranicy.
16. Jeśli chodzi o umowy słodowni z ich dostawcami ziaren zbóż, dominowały długoterminowe umowy kontraktacji z producentami rolnymi, przy czym w 2022 roku nastąpiło ich ograniczenie na rzecz umów *ad hoc* z rolnikami i pośrednikami. Być może wynikało to z braku akceptacji przez stronę podażową warunków wobec notowanego dynamicznego wzrostu cen w tym czasie.

17. Niektóre zapisy w umowach browarów czy słodowni z dostawcami surowców do produkcji piwa czy asortymentu słodowego mogą budzić pewne wątpliwości co do zgodności z aktami prawnymi egzekwowanymi przez Prezesa UOKiK i stanowić przedmiot dalszych analiz pod kątem możliwości występowania naruszeń prawa. Dotyczyć to może metodyki kształtowania cen surowców, terminów płatności, czy niektórych klauzul.

Rekomendacje

1. Krajowa produkcja w badanym okresie nie była wystarczająca, by zaspokoić ilościowe i jakościowe zapotrzebowanie producentów piwa w Polsce na słody. Istnieje zatem potencjał do zwiększenia skali i zróżnicowania, uatrakcyjnienia rodzimej produkcji tej grupy surowców. Sprzyjać temu może wzrost świadomości konsumentów w zakresie jakości składników czy rosnące zainteresowanie piwami rzemieślniczymi.
2. Możliwości zwiększenia produkcji słodów w Polsce są ograniczone dostępnością zbóż odpowiedniej ilości i jakości, w tym głównie jęczmienia browarnianego. Jeśli zatem produkcja słodów i piwa ma rozwijać się w Polsce, z uwzględnieniem wartości dodanej dla krajowych producentów rolnych, warto wdrażać i rozwijać współpracę słodowni i browarów z rodzimymi plantatorami w zakresie szeroko rozumianego wsparcia uprawy jęczmienia (np. przekazywanie wiedzy, reagowanie na bieżące zdarzenia polowe⁷²).

---

⁷² Np. słabszy wzrost i rozwój roślin, wystąpienia szkodników, chorób, etc.

3. Złożoność problemów i wyzwań w produkcji zbóż, w tym jęczmienia⁷³, ale też w produkcji słodów i piwa, w postaci zmieniających się uwarunkowań klimatycznych, ograniczonych zasobów naturalnych (w tym wody pitnej i ziemi uprawnej jako czynników determinujących dostępność surowców), ich podatności na degradację (obniżenie jakości), czy rosnących kosztów działalności (np. na skutek wzrostu cen energii czy stawianych wymagań), wskazuje na konieczność kompleksowego podejścia do ich rozwiązywania, również z uwzględnieniem szczebla samorządowego czy rządowego. Odnosi się to na przykład do:
- realizacji spójnej, długofalowej polityki w zakresie tworzenia rozwiązań stabilnych i korzystnych dla beneficjentów w długim okresie, a nie w perspektywie kilku lat,
  - odpowiedniego sposobu zarządzania retencją wodną, co związane jest generalnie z realizacją planowania przestrzennego regionów,
  - podejmowania działań dostosowawczych i ograniczających negatywny wpływ człowieka na środowisko, np. poprzez wdrażanie gospodarki obiegu zamkniętego, rolnictwa precyzyjnego, czy inicjatywy „4per1000”.
4. Wśród rolników warto przełamywać bariery i nawiązywać współpracę z innymi producentami w ramach grup producenckich, organizacjami branżowymi, celem wymiany doświadczeń, poszukiwania alternatywnych rozwiązań w organizacji gospodarstwa, procesie produkcji, ograniczania kosztów na przykład poprzez realizację

---

⁷³ i generalnie w produkcji rolniczej.

wspólnych zamówień na usługi czy wzmacnianie pozycji negocjacyjnej, różnicowanie kanałów i kierunków zbytu plonów.

5. Jedną z form budowania relacji między podmiotami są umowy. Prawidłowo zredagowane, w zrozumiały sposób określające wzajemne prawa i zobowiązania, uwzględniające obowiązujący stan prawny i orzecznictwo sądowe mogą ograniczać nieporozumienia, ewentualne koszty sporów, i być podstawą do współpracy długookresowej i korzystnej dla stron. Polecamy przy tym bieżące monitorowanie orzecznictwa Prezesa UOKiK.
6. Wyniki produkcji zbóż, w tym jęczmienia, determinowane są szeregiem uwarunkowań naturalnych, w tym pogodowych. Ze względu na ograniczone możliwości przeciwdziałania niekorzystnym zjawiskom obniżającym wielkości i jakości plonów oraz dochodów, rekomendowane są ubezpieczenia upraw.
7. W statystyce publicznej i generalnie w potocznym języku funkcjonuje pojęcie „słód”, ale jest to *de facto* grupa produktów – sładów – bardzo zróżnicowana pod względem jakościowym, w tym aromatycznym, smakowym. Sposobem na zagospodarowanie części istniejącego potencjału produkcyjnego zbożowego czy wytwórczego sładów (i ich ekstraktów) może być wsparcie rozwoju rynku piw tzw. kraftowych, rzemieślniczych. Jest to odpowiedź pasjonatów i konsumentów na masową i – zdaniem niektórych miłośników piwa – podobną do siebie ofertę wielkich korporacji. Mniejsze browary szukają nowych pomysłów, smaków i możliwości wykorzystania dostępnego surowca.